

Ingeniørerne og scient' er styrer

De hvide kitler og dem med regenark: To ud af tre i de øverste forskningsråd er ingeniører og naturvidenskabsfolk, viser FORSKERforums oversigt

Det er ingeniører og scient' er, som styrer den rådgivning, som regeringen får fra forskningsekspertter. En tredjedel af de 27 topfolk i det danske rådssystem er ingeniører af **uddannelsesbaggrund**. Knap en tredjedel er naturvidenskabsfolk (cand.scient' er). Og den sidste tredjedel er en blanding af medicinere og samfundsvidenskabsfolk (dvs. økonomi og forvaltning). Endelig er der så en enkelt forkølet magister – en cand.mag. i engelsk – der nærmest ser ud til at være gået forkert.

Det viser FORSKERforums oversigt over, hvilke forskningskyndige, der sidder i toppen af det danske forskningslandskab (se oversigten side 4).

Styrer også humaniora og samfundsvidenskab

Ingeniørerne og scient' erne i toppen af systemet skal prioritere hele det danske forskningslandskab – inklusive humaniora og samfundsvidenskab. Sammensætningen afspejler ikke bredden i forskersamfundet.

"Oversigten bekræfter desværre forskningssystemets skævvridning. Der er udtryk for et forældet billede af forskning og innovation som noget, der helst foregår i hvide kitler i laboratorier eller med en regnestok i hånden", siger **udviklingschef Jacob Lund** fra Dansk Handel og Service.

"De mange ingeniører og naturvidenskabsfolk – samt medicinere – er med til at fastholde et gammeldags billede af, hvad der er forskning, udvikling og innovation. Det er den klassiske forståelse af de hårde videnskaber som bedre og mere produktive – og så den opfattelse, at humaniora og samfundsvidenskab nærmest er noget som ikke er 'produktivt' og som kan laves for sjov og i fritiden".

To-tredjedele er ingeniører og cand.scient' er

DHS mener, at prioriteringen af de hårde videnskaber ikke afspejler virkeligheden. Når ingeniører og cand.scient' er dominerer med to-tredjedele i rådene svarer det ikke til beskæftigelsesstrukturen i Danmark. Her udgør disse sektorer under en-tredjedel af de ansatte (industri 16 pct., bygge og anlæg seks pct. og landbrug tre pct.), mens den private service-sektor udgør en-tredjedel og offentligt ansættelse udgør en-tredjedel.

DHS-udviklingschefen: "Politikerne overser realiteterne og har slet ikke øje for service- og videnssektorens udviklingspotentiale. For selv om videnskabsministeren taler om '*Fra forskning til faktura*', så tænker han det som dimser, der skal opfindes og produceres, mens han glemmer det, som er mindst lige så vigtigt: Markedsføringen, købmandsskabet, salget. Udskriften af fakturaen laves altså ikke af fødevarerindustrien, medicinalbranchen eller jernindustrien. Der gør servicebranchen".

Sander løb fra løfte om bredde

Oversigten fortæller også, at fødevarerindustrien er regeringens favoritter og at Syddansk Universitet er Videnskabsministerens absolutte kæledægge.

Samlet viser udpegningerne en klar strategi: Efter regeringens stort anlagte slagting af råd og nævn i foråret 2002 – der angiveligt skulle slanke og afpolitiserer strukturen – har Fogh & co. blot lavet en ny struktur og udpeget egne favoritter. Og videnskabsminister Sander løb dermed fra sine løfter om bredde i nedsættelsen af rådene. Han erklærede, at de skulle sammensættes bredt: Ud fra personlige kompetencer samt ud fra "*at sikre bredde i rådene med hensyn til fagområder, geografi og offentlig/privat ansættelse*" (Pressemeddelelse 16.12 2003). JØ

Regeringen ikke ambitiøs nok 3
- lyder kritikken af valgløfter på forskningsfronten. Og nu vil regeringen tilmed spare på basismidlerne for at lægge dem ud i konkurrence mellem forskerne

Fødevarer favoriseres 4
- og Syddansk Universitet er Sanders kæledægge, viser FORSKERforums oversigt

Sektorforskning uden medfinansiering 6
Når der søges eksterne penge, kræves der medfinansiering. Men de penge har sektorforskningen ikke

Forskningsråd til mindsteløn 8
Rådsmedlemmer får 50.000 kr. årligt, men det svarer ikke til arbejdsbelastningen. Systemet vil dog ikke betale, hvad det koster

CBS: Millionunderskud 10
- på internationale masteruddannelser. Knap 10 mio. kroner er brugt på markedsføring, og så svigter søgningen til fuldtids-MBA'en. Men det er en nødvendig investering, siger ledelsen

TEST: Find en forsker 12
FORSKERforum tester universiteterne hjemmesider og søgeredskaber til at finde viden og personer

Shhh – forskerne tier 13-15
Det var svært at få folk til at optræde under valgkampen, fortæller journalister. Og økonomiprofessor medgiver, at den lave profil var en fejl: Forskere har pligt til at udtale sig

DTU: Total rektormagt 17
Videnskabsministeriets jurister skal nu granske, om DTUs vedtægt kan fastslå, at rektor skal have 3 af sine institutledere i det akademiske råd

Ny Løn mangler penge 18-19
- og så virker systemet i øvrigt ikke produktivt fremme på forskning eller undervisning

Forskningsstrategier 20
Forskningsrådenes 20 pct.' succesrate er i underkanten, siger formanden for Det frie Forskningsråd, økonomiprofessor Nina Smith i **INTERVIEW**

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Thomas Bjerregaard Jensen,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum

Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. marts 2005

FORSKERforum udsendes igen til
alle abonnenternes privatadresser!

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32

Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyrlægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Seniorforsker **Niels E. Poulsen**,
DM's Sektor for Forskning og Formidling

Regeringen siger ...

Regeringen siger, at den har øget det offentlige forbrug med 14 milliarder kroner og ansat 14.000 flere i det offentlige. Men universiteterne har ikke ansat flere, og sektorforskningen er blevet skåret ned under den sidste regeringsperiode. Det er ikke forskningen, der er blevet styrket med flere offentlig ansatte.

Milliarderne fløj igennem luften under valgkampen. Regeringen forfægtede, at "det helt store initiativ i den næste valgperiode bliver en massiv indsats for at bringe det danske samfund fremad, når det gælder uddannelse, forskning, udvikling, iværksætterpolitik, fordi det er det der skal skabe de arbejdspladser der er fremtid i". Ikke des mindre siger regeringen ét og gør noget andet. Statens **forskningsbudget** for 2005-2008 viser kun en lille stigning fra 0,77 pct. af bruttonationalproduktet (BNP) til 0,78 pct. medregnet Højteknologifonden, bevillingsofløftet til Danmarks Grundforskningsfond og forskningstilskuddene fra EU. Der er ikke den store grund til jubel, der knapt nok er tale om en stabilisering af forskningsbevillingerne, når den økonomiske vækst tages i betragtning, og det er langt fra det højeste niveau i 2001 på 0,83 pct. af BNP under SR regeringen.

Regeringen siger, den giver mere til forskning og undervisning – morgendagens udfordringer kræver, at vi forbedrer hele vores uddannelsessystem – men det er ikke til forskningen, er det så til **undervisning**? På universiteterne falder taxametertilskuddene fortsat. Seminarierne klager over faldende bevillinger. DGS/Stop-Nu viste at skoler, gymnasier og efterskoler har også været udsat for store nedskæringer. De sidste tre år er der sparet 500 mio.kr. på folkeskolen og samlet 4 mia. kr. på uddannelserne.

Løftet om mere til forskning og undervisning er som på miljøområdet! Her giver man nu 200 mio.kr. over 4 år til at bedre miljøet, men der er skåret flere milliarder kr. fra området ud over om-lægningerne mellem ressortområderne. – Efter at have skåret hundens hale af, prøver man nu at sy halepiden på igen.

Udsultning af sektorforskningen fortsætter i al stilhed. Debatten har koncentreret sig om undervisning og universiteterne. Sektorforskningen er ble-

vet glemt i hele debatten. Kontrasten bliver endnu større, når man ser på de store nedskæringer og såkaldte "effektiviseringer" (kamoufleret nedskæring) som har ramt og fortsat rammer sektorforskningen. Flere hundrede årsværk er forsvundet fra sektorforskningsinstitutionerne og flere vil forsvinde de nærmeste år (se fx Forskerforum 181), specielt indenfor teknisk/naturvidenskabelig sektorforskning og værst indenfor jordbrugs- og veterinær sektorforskning. Nedskæringerne er kortsigtede idet de medfører tabet af årtiers investeringer i opbygningen af forskningsmiljøer.

Regeringen siger: "Det helt store initiativ i den næste valgperiode bliver en massiv indsats for at bringe det danske samfund fremad, når det gælder uddannelse, forskning, udvikling, iværksætterpolitik, fordi det er det der skal skabe de arbejdspladser der er fremtid i. Vi skal være bedre til at konkurrere med de billige lande i øst, og det kan vi kun ved at vi bliver bedre". Og regeringen vil skabe bedre vilkår for, at forskningen kan gøre nytte erhvervsmæssigt. – Sektorforskningen skal sikre vidensgrundlaget for den politiske beslutningsproces og er samfundets hukkommelse med mange store databaser, til gavn for samfundet og erhvervslivet forskning. Men desværre er fagligheden og kvaliteten i fare! Nogle fagområder er skåret ned til halv tid. Kan kvaliteten af beredskab og forskningen og tilhørende databaser bevares?

Regeringen siger: "Det helt store initiativ i den næste valgperiode bliver en massiv indsats for at bringe det danske samfund fremad, når det gælder uddannelse, forskning"... Men Danmark præsterer ikke hvad vi gjorde tidligere. Fx i perioden 1901-1949 fik hele ni danskere nobelprisen. Kun fire er blevet belønnet efter 1949. Få er som Niels Bohr blevet kendt over hele verden. Hvornår får Danmark en forskningspolitik, der kan skabe den næste Niels Bohr. Vi skal øge forskningsbevillingerne så meget, at vi kan måle os med de bedste. Penge, som gives til forskning i små portioner, det såkaldte "cigarkasse princip", er svære at indleje, derfor skal forskningen styrkes via basisbevillingerne. Yderligere nedskæringer skal som minimum stoppes.

Barcelona-målet ikke ambitiøst nok

VK-regeringens løfter om 10 mia. kr. til forskning og uddannelse er ikke godt nok – for alene forskningen behøver 16 mia. kr., siger økonomiprofessor og nationaløkonom Nina Smith

Regeringen kritiseres i stigende grad for, at den ikke lever op til Barcelona-erklæringen (at én pct. af BNP skal gå til forskning i 2010). Også formand for Det frie Forskningsråd og medlem af regeringens Velfærdskommission, Nina Smith, melder sig nu i koret efter at hun i en længere periode har forholdt sig *afventende*:

”Barcelona-målsætningen er teknisk og politisk set måske blevet lidt *oversolgt*, men den er en god ’pædagogisk’ rettesnor. Den er blot ikke ambitiøs nok”, siger Nina Smith. Hun forklarer, at hvis man fremskriver udviklingen i BNP, så skal der i 2010 bruges 16 mia. kr. ekstra i forhold til i dag. Og regeringen var i valgkampen blot ude med løfter om 10 mia. kr. *samlet* til forskning og uddannelse.

”Det er simpelthen ikke godt nok – samtidig med, at regeringen holder en dør åben for, at de 10 mia. kan falde sidst i perioden. Men det er meget vigtigt, at væksten bliver relativt balanceret over årene, så universiteterne og grundforskningen kan absorbere dem, og så der sker jævn opbygning af forsknings- og uddannelses-kompetencerne”.

Ikke bare højteknologisk satsning

Den målrettede satsning på visse områder - nano-, it- m.m. – har også mødt kritik fra dele af industrien.

”De udpegede felter er da væsentlige satsningsområder, som det havde været uproblematisk at sats på, *hvis* der var tilstrækkeligt med forskningsmidler – og dermed også midler til at andre væsentlige områder.

Men det er da glædeligt at erhvervsinteresser kommer på banen. Jeg synes faktisk, at det også skinner igennem, at store dele af erhvervslivet faktisk godt kan se betydningen af de brede, samfundsmæssige hensyn og ikke bare de snævert privatøkonomiske.

Det vigtige er, at der er tilstrækkelige ressourcer, så hele paletten kommer med; så der ikke bare er en højteknologisk strategi, men en strategi for videnssamfundet, hvilket er meget bredere. Det omfatter i høj grad også forskning i samfundsvidenskab og humaniora. Tænk f.eks. på betydningen af at kunne sprog og kultur i Østasien, eller at vide hvad forbrugere vil købe i det kæmpe marked, som Kina bliver i løbet af de næste årtier”.

Proportioner mellem den frie og den strategiske streng

I dag fordeler de fem (tidligere seks) forskningsråd 800-900 mio. kr. årligt. Det strategiske forskningsråd blev oprettet med en pulje på ca. 350 mio. kroner i 2004 plus diverse ministerie-puljer. Når de frie forskningsråds bevilling ikke er forøjet i årevis, kunne det skyldes, at den strategiske streng snuppede tilvæksten.

Men Nina Smith mener, at der nu er fastlagt nogle relative proportioner mellem den frie streng og den strategiske:

”Jeg forventer da, at politikerne snart afsætter flere midler til forskningen. Og da der er en dynamik mellem de frie råd og det strategiske, så forventer jeg, at tilvækstens fordeling bliver relativt balanceret i forhold til de beløb, som gives i dag. De frie råds bevillinger bør altså vokse i samme takt som de strategiske”.

*se interview s. 20:
Forskningsstrategier og cigarkasser*

Regeringen vil reducere basisbevillinger

Regeringen lægger op til nye omlægninger i det danske forskningssystem. Man vil føre flere forskningspenge ud i fri konkurrence, mens basismidlerne til universiteterne skal reduceres. Bevillingssystemerne skal også omlægges, så de fremmer samarbejde, specialisering og stærkere faglig prioritering. Det fremgår af VK's regeringsgrundlag ”NYE MÅL”.

”Det er meget uheldigt, hvis basismidlerne til universiteterne reduceres. Regeringen har i valgkampen lovet, at forskning og undervisning skal tilføres 10 mia. ekstra kroner inden 2010. Det fremgår ikke til hvad og hvornår. Men det er nyt for os og i vores øjne en farlig vej, hvis regeringen skærer ned i eller fastfryser basisbevillingerne”, lyder kommentaren fra **SDU-rector Jens Oddershede**, der er næstformand i universiteternes rektorkollegium.

Regeringen erklærer samtidig, at man vil leve op til Barcelonamålet ved at den offentlige og private forskningsindsats tilsammen skal nå op på 3 pct. af bruttonationalproduktet:

”Der er flere mulige scenarier for, hvordan det kan lade sig gøre. Hvis Barcelonamålet (med et statsligt bidrag på 1 pct.) skal nås, kan det teknisk lade sig gøre ved at hovedparten af de 10 mia. først falder i 2010. Men det er en risikabel strategi: Det giver ikke mange penge til forskning i de kommende år. Og det vil ikke være den løbende saltvandsindsprøjtning, som er fagligt nødvendig, hvis Danmark skal leve op til ambitionen om at være ’førende videnssamfund’...” (se regeringsgrundlaget: www.statsministeriet.dk)

jØ

Regeringen: Studenterne skal kunne tage penge med til udlandet

Studerende skal kunne tage penge med til udlandet, foreslår VK-regeringen. Det kan betyde, at SU, basisbevillinger og måske taksameterpenge flyttes væk fra de danske universiteter i det frie valgs navn.

I dag gennemfører 42 pct. af en årgang en videregående uddannelse. Det tal skal hæves, så der bliver flere kloge hoveder i Danmark til at udtænke de nye ideer. De danske universiteter skal være mere internationale, og Danmark skal deltage mere i den globale udveksling af studerende, argumenterer regeringen.

Rektorkollegiets formand Linda Nielsen advarer mod forslaget (i kronik i Berlingske Tidende: **”Danmark betaler – udlandet høster frugten”** d. 16 februar). Hun henviser til, at en lignende norsk ordning kostede 1,75 mia. norske kr. i 2003-04. Hun kritiserer, at mange konsekvenser i ordningen ikke er ordentligt belyst.

jØ

Galathea: Mange vil med

Det er populært at komme på jordomsejling med Galathea 3-ekspeditionen. Det kunne Forskningsstyrelsen konstatere, da fristen for at indsende forslag til ekspeditionen udløb 1. februar. 107 forslag til forskningsprojekter er indkommet til styrelsen. Som beskrevet i sidste nummer af FORSKERforum er der i første omgang kun tale om forslag og ikke egentlige ansøgninger, så man kan altså stadig nå at komme med, selv om man ikke har fået indsendt et forslag i januar. Nu screener de fem forskningsråd forslagenes forskningsmæssige kvalitet og sender så indstillingerne til Dansk Ekspeditionsfond, der siden fastlægger Galatheas sejlroute. Egentlige opslag kommer i løbet af foråret.

nbc

Fødevarer favori

De øverste tre organer i regeringens sammensat: Fødevarerbranchen er o kun har én ud

OVERSIGT over de 27 råds-medlemmers branche, arbejdsplads samt uddannelse i de tre råd: Det Forskningspolitiske Råd (forkortet: FP) Det Strategiske Forskningsråd (S) Det Frie Forskningsråd (F).

Branche	Virksomhed/organisation	Uddannelse	Råd
Fødevarer etc	Danisco	Ingeniør	FP
	Danisco	Ingeniør	F
	Danske Slagterier	Cand. agro	FP
	Danish Fish Protein	Ingeniør	S
	Danmarks Jordbrugsforskning	Cand. agro	FP
	Danmarks Jordbrugsforskning	Cand. scient.	F
Medicinal	Novozymes	Cand. scient. (molekylærbiologi)	S
	Lundbeck	Cand. pharm	F
	EU-kommissionen (life science)	Ingeniør	FP
Teknik	Grundfoss	Ingeniør	S
	Teknologisk Institut	Ingeniør	S
	Risø	Cand. scient. (fysik)	S
Handel & Service	Dansk Handel og Service	Ingeniør	FP
Hospitaller	Århus Universitetshospital	Cand. med. (klinisk biokemi)	F
	Rigshospitalet,	Cand. med. (nuklearmedicin)	FP
Universitet (Sund)	SDU	Cand. med. (klinisk biokemi)	S
Universitet (tek)	DTU	Ingeniør	F
Universitet (nat)	KU	Cand. scient. (fysik)	FP
	KU	Cand. scient. (kemi)	S
	AU	Cand. scient. (biologi)	F
	AU	Cand. scient. (datalogi)	F
	ITU	Cand. scient. (datalogi)	S
Universitet (sam)	KU	Cand. scient./mag. (etnografi)	FP
	HHA	Cand. oecon (økonomi)	F
	SDU	Cand. polit. (økonomi)	FP
	SDU	Cand. merc. (organisation og ledelse)	S
Universitet (hum)	SDU	Cand. mag. (engelsk)	F

Oversigten er udarbejdet af KU-lektor i statistik Inge Henningsen.

Fra forsiden:

Ingeniørerne og scient'ere styrer

Ta ud af tre i de øverste forskningsråd er ingeniører og naturvidenskabsfolk, viser FORSKERforum's oversigt

Det er ingeniører og scient'ere, som styrer den videnskabelige forskning, som regeringen får fra forskningsorganerne. Knapt en tredjedel af alle repræsentanter i de øverste forskningsråd er ingeniører og naturvidenskabsfolk. De resterende er humanvidenskabsfolk (social science) og de

resten er som regel fra de øvre og i bredere.

Ta-bredviddelte er ingeniører og cand. scient'ere

DHS mener, at prioriteringen af de forskellige forskningsråd vil påvirke forskningsindsatsen. Når ingeniører og cand. scient'ere dominerer med

Fødevarer-forskere og fødevarerbranchen er VK-regeringens absolutte favoritter. Fødevarer-forskningen og –industrien sidder alene på seks ud af 27 af alle posterne i landets øverste forskningsorganer. Det viser FORSKERforum's oversigt over, hvem der besætter de 27 poster i regeringens tre øverste råd, som rådgiver regeringen om prioriteringer i forskningspolitikken.

”Det er en sigende oversigt, som jo kunne tyde på, at Danmark knap er trådt ud af landbrugssamfundet og over i industrisamfundet. Vægtningen afspejler ikke et moderne samfund”, siger udviklingschef **Jacob Lund** fra arbejdsgiverne i Dansk Handel og Service.

Oversigten omfatter de tre øverste rådgivningsorganer, **Det Forskningspolitiske Råd** (med direktør Bruno Hansen som formand), **Det Frie Forskningsråd** (med økonomiprofessor Nina Smith som formand) og **Det Strategiske Forskningsråd** (med Grundfoss-direktør Peter Elvekjær som formand).

Sanders foretrukne profil i rådene trækker i en teknologi- og industri-relateret retning. Men den skæve sammensætning lever Videnskabsministeren ikke op til sine løfter ved rådernes sammensætning. Da erklærede han nemlig, at rådene skulle sammensættes bredt: Ud fra personlige kompetencer samt ud fra ”at sikre bredde i rådene med hensyn til fagområder, geografi og offentlig/privat ansættelse” (Pressemeddelelse fra december 2003).

Politisk udpegede

Mens fødevarer sidder på seks ud af 27 poster, sidder de tekniske videnskaber på fire ud af 27 af pladserne og medicinalbranchen på tre ud af 27. Tilsammen sidder disse områder på halvdelen af alle de øverste rådsposter.

Alle medlemmer er *politisk – og ikke fagligt – udpegede* af videnskabsminister Helge Sander. Oversigten peger på, at regeringen klart favoriserer bestemte brancher og faglige områder:

”Prioriteringen er udtryk for en forældet tankegang. Danmark har for længe friggjort sig fra at være et landbrugssamfund og såmænd også et industrisamfund – for at blive et ’videnssamfund’, hvor en meget stor del af samfundsvæksten faktisk kommer fra handel-/service -sektoren, især vidensservice (revision, jura, konsulentvirksomhed m.m.)”, forklarer udviklingschefen fra DHS – der i de seneste år har søgt at råbe politikerne op for at få et opgør med ensidig fokus på den traditionelle industrisektor. DHS mener, at politi-

branchen seres

ns forskningssystem er helt skævt
verrepræsenteret, mens humaniora
af 27 pladser

kerne overser udviklingspotentialer i service-
sektoren – herunder i humaniora.

Humaniora har én post ud af 27

Sammensætningen af de øverste organer i det offentlige forskningssystem er i høj grad en favorisering af det teknisk-naturvidenskabelige område. Derimod må samfundsvidenskab nøjes med fire ud af 27 af pladserne (15 pct.), mens humaniora må nøjes med sølle én ud af 27 (fire pct.).

Sammensætningen af rådene harmonerer for eksempel slet ikke med humanioras andel af forskningsressourcerne på universiteterne, hvor humaniora står for ca. 13-15 pct. Og hvad angår personaleressourcer udgør humanioras personale ca. 17 pct. på universiteterne (Forskningsstatistikken 2002).

Også skævhed i bevillinger

Men skævhederne findes ikke bare i besætningen af de øverste råd. Danmarks Forskningsråd offentliggjorde for nylig deres bevilningsfordeling mellem hovedområderne: 76 pct. af forskningsrådets midler skal fordeles til teknik, naturvidenskab og sundhed/sygdom i 2005. Det efterlader humaniora med blot 13 pct. og samfundsvidenskab med bare 10 pct.

”Sammensætningen af rådene er i høj grad en favorisering af bestemte områder. Det er en traditionsbestemt skævvridning, og sammensætningen af rådene modvirker en moderne forståelse af forskningen og modvirker en mere tidssvarende fordeling af de offentlige forskningsressourcer”, konstaterer DHS' Jacob Lund.

Forskningspolitikken er teknologipolitik

Oversigten viser samtidig, at to ud af tre i de øverste forskningsråd er ingeniører og naturvidenskabsfolk (se **forsidehistorien**). Den ensidige sammensætningen af den øverste del af forskningsrådgivningen er udtryk for, at politikerne opfatter forskningspolitik som teknologipolitik, siger han:

”For politikerne er forskning lig med opfindelse af dimser, mens den immaterielle forskning overses. Politikerne har nemt ved at forstå en dims eller opfindelse af en rullepølse, der kan holde i syv år. Men de forstår ikke samfundsvidenskabelig udvikling af revisions-redskaber som 'corporate responsibility' eller 'vidensregnskaber' som noget, der er forskning eller innovation”, slutter DHS-udviklingschefen.

jæ

Rektor Jens Oddershede har enten de dygtigste forskere eller de bedste kontakter til videnskabsminister Sander ...

Syddansk Universitet er Sanders kæledægge

Syddansk Universitets personale udgør kun 9 pct. af de danske universitetsforskere, men universitetet sidder på 33 pct. af universiteternes pladser i forskningsrådene

Syddansk Universitet med rektor Jens Oddershede i spidsen er Videnskabsministerens kæledægge, når det måles på universiteternes repræsentation i forskningsråds-systemet. Enten er forskerne på SDU bare dygtigere end de andre universiteters. Eller også forstår SDU at opføre sig mere 'politisk korrekt' i forhold til regeringens mål - og belønnes herfor af Videnskabsministeren.

Faktum er i hvert fald, at Syddansk Universitet i de tre øverste forskningsorganer har hele fire repræsentanter, hvor landets suverænt største universitet, Københavns, kun har tre. Århus må nøjes med to, mens de fleste mindre universiteter slet ikke har nogen.

Hvis SDUs repræsentation i udvalgene skulle svare (relativt) til SDUs forskermasse, så skulle SDU imidlertid ikke have de fire pladser, men kun én.

SDU overhaler KU

Favoriseringen af Odense giver nogle tankevækkende statistiske skævheder i det højeste rådssystem, hvis repræsentationen ses relativt i forhold til de enkelte universiteters forsknings-personale (jf. Forskningsstatistikens FoU-personale: 8240 årsværk i 2003):

- Københavns Universitet har f.eks. tre gange så mange forskere ansat (ca. 2150 årsværk / 26 pct. af alle mod SDUs ca. 700 / 8,5 pct.). Men KU har kun halvt så mange i rådene (SDU sidder på 33 pct. af tolv universitetspladser, mens KU må nøjes med 17 pct.).

Om de øvrige universiteters repræsentation kan siges:

- Aarhus har to poster, svarende til 17

pct., hvilket svarer til universitetets relative personale-andel.

- KVL har 0 repræsentanter, men 10 pct. af universiteternes personale.
- Aalborg Universitet har 0 repræsentanter, men 12,8 pct. af universiteternes personale.

SDU også kæledægge i de frie, faglige forskningsråd

Og favoriseringen af SDU er ingen tilfældighed, for det samme gør sig gældende det frie forskningsråds-system, viser FORSKERforums optælling. Her er sidder der i alt 78 forskere, hvoraf de 63 kommer fra universiteterne.

- 10 kommer fra SDU og det er 17 pct. eller dobbelt så mange, som SDUs relative personaleandel berettiger til.
- KU har kun 11 poster (17 pct.) hvor universitet relativt set burde have haft 16 poster (26 pct.).
- Topscoreren i forskningsrådene er (numerisk) dog Aarhus Universitet med hele 14 pladser (22 pct.), hvor AU relativt set kun skulle have haft 11 pladser (17 pct.).

Den relative fordeling mellem universiteterne (beregnet ud fra det relative forskningspersonale) er dog samlet set ikke helt retvisende, fordi de monofakultære institutioner har relativt mange medlemmer i forskningsrådet på netop deres forskningsområde. Det gælder det tekniske forskningsråd, der har 14 universitetsmedlemmer, hvoraf alene de fem kommer fra DTU og de fire fra Landbohøjskolen.

jæ

Sektorforskning uden samfinansiering

Sektorforskningsinstitutionerne skriger på basisbevillinger. Nu bliver Danmarks Miljøundersøgelser nødt til at afstå fra at søge de eksterne midler, der kræver medfinansiering.

Der er simpelthen ikke råd

DMU har undgået massefyringer efter det første bratte fald i basisbevillingen i 2002 – i stedet har institutionen øget sin eksterne finansiering med næsten 25 procent. Men efterhånden er basismidlerne så små, at institutionen ikke mere kan tilbyde den medfinansiering, som projekterne kræver. Det bliver kort sagt sværere og sværere at få økonomien til at hænge sammen for **direktør Henrik Sandbech**:

”Vi må bare konstatere, at både når vi søger forskningsrådsmidler, og når vi søger EU-midler, så skal vi have 50 procents medfinansiering. Og derfor er jeg nødt til at sige nu, at vi ikke har råd til at søge mere. Der er ikke penge til at samfinansiere,” siger han.

DMU: Ebberød Bank

”Vi har en ufattelig høj succesrate på vores ansøgninger, halvdelen af vores EU-ansøgninger går igennem. Og i virkeligheden er det Ebberød Bank at lade være med at søge, for dermed siger vi nej til at trække vidensopbygning og medfinansiering til landet. Og når ikke vi får pengene, så går de til andre, der ikke nødvendigvis er de bedste,” siger Henrik Sandbech.

For DMU er situationen den, at der er uhyre få basismidler at forske for. 70 procent af basisbevillingen er øremærket til opgaver for ministeriet, som ikke nødvendigvis er forskning, men typisk overvågning. Overvågningen giver i sig selv data og et godt materiale til at forske i, men den tid forskerne skal bruge på det, skal også betales.

Ingen massefyringer – endnu

De generelle effektiviseringsbesparelser har betydet nedskæringer på 3-4-7 procent over de seneste år – men kontraktligt skal DMU levere den samme overvågning som altid. Det betyder, at endnu flere basismidler forsvinder fra forskningen.

”Vi bliver altså nødt til at flytte besparelsen over på de basismidler, der skal gå til at medfinansiere forskningen,” siger direktøren.

DMU har også mistet en lang række forskellige særbevillinger op igennem 1990'erne, som bidrager til at forringe økonomien. I alt er basisbevillingen gået fra 160 mio. kr. til 115 mio. kr. fra 2001.

”Men fordi vi har øget vores eksterne finansiering har vi ikke haft massefyringer, og vi knokler for at undgå det. Men jeg kan ikke love, at vi kan blive ved med at undgå det. Grunden til at det hidtil er lykkedes, er, at der er et fælles *commitment* mellem ledelse og medarbejdere. Det vil sige, at folk forsker i deres fritid - og at der dermed bliver lagt flere kræfter i arbejdet, end man på sigt kan forvente,” siger Henrik Sandbech, der ærgerrer sig:

Snart må sektorforskningen til at lave forskning, som ikke koster penge ...

”Regeringsgrundlaget tyder på, at der fortsat kommer effektiviseringsbesparelser – og godt nok kommer der en satsning på forskningen, men det kommer som programmidler. Og det hjælper os ikke i denne sammenhæng.”

Fødevarerforskningen: Kontinuiteten ryger

Også på Danmarks Fødevarerforskning savner man basismidler, siger **seniorforsker Christine Nellemann**, der ønsker en diskussion om, *hvordan* regeringens prioritering af forskningen skal finde sted.

”Det er fint, hvis regeringen vil opprioritere forskningen, men jeg er uenig i, at man stort set øremærker alle midler. Indstillingen er tilsyneladende, at forskningen skal være umiddelbart brugbar for industrien,” siger hun. Hun påpeger, at pengene ikke nødvendigvis er godt brugt ved at øremærke dem og i stedet skære på de frie basismidler:

”Danmark har en stor stab af fastansatte forskere, men man giver dem ikke nogle midler at arbejde med. Dette er en dyr prioritering. Jeg vil anslå, at forskere bruger mere tid på at skrive ansøgninger og søge midler i forskningsrådene, end de egentlig får ud af det. Selv de store professorer får kun en million kr. til to-tre-årige projekter,” siger Chri-

stine Nellemann, der selv forsker i alternativer til dyreforsøg.

Uden eksterne penge, drosles forskningen ned

”Det er ikke fordi, jeg ikke finder det spændende at skrive ansøgninger, for man får nye idéer og samarbejdspartnere i processen. Men hvis man konstant forsker uden ordentlige basisbevillinger, så kommer det til at gå ud over kvaliteten,” siger hun, der mener, at forskningen kommer til at mangle kontinuitet jo færre basismidler, der er.

”Et år har man måske ingen eksterne midler, og så drosler man sin forskning ned. Andre år bliver man nødt til at skifte forskningsretning, for lige pludselig er det ikke ens felt, der er *in* i de strategiske råd. Og det giver altså ikke nogen banebrydende resultater – det bliver nærmere ad hoc-forskning.”

”Halvdelen af vores tid hér går med at rådgive myndigheder. Og kompetencerne bag denne rådgivning bliver jo også mere tilfældig og forringet, fordi der ikke bliver oparbejdet en generel viden, hvis der ikke er basismidler. Som forsker har man også brug for en vis grad af arbejdsro for at kunne tænke lidt længere, end hvad tror vi hiter næste år.”

nbc

Sander underkendte forskningsråd

Helge Sander valgte igen at udpege sin egen kandidat på tværs af de frie forskningsråds anbefalinger

Videnskabsministeren gør det tilsyneladende til en tradition at lave én politisk udpegning om året til de frie forskningsråd. Sidste år udpegede han politologen og Venstre-sympatisøren Peter Kurrild-Klitgaard til det samfundsvidenskabelige råd. Det er dog næppe helt så kontroversielt, når Helge Sander i år valgte at ignorere de faglige forskningsråds indstillinger, så der blev plads til den kendte isforsker, professor Dorthe Dahl-Jensen, i det naturvidenskabelige forskningsråd.

Hun var indstillet af KU (samt "Netværk for kvinder i Fysik"). Men hun var ikke blandt de *fagligt* prioriterede fra forsknings-

rådet. Her havde man indstillet / prioriteret nogle andre forskere med en anden faglig profil.

Industri-interesser i det tekniske forskningsråd

Beskikkelsen af de frie forskningsråd – som gjaldt fra 1. februar – omfattede fem råd mod tidligere seks, idet veterinær/jordbrugsrådet og det teknisk-videnskabelige råd blev fusioneret.

På trods af, at de frie forskningsråd skal fagligt udpeges - i modsætning til Det strategiske Råd, som også skal inddrage erhvervs-

relevans m.m. – er industrien især godt repræsenteret i det tekniske forskningsråd, "Forskningsrådet for Teknologi og Produktion". Her er seks ud af 24 medlemmer fra industrien.

Det stilles det krav til det enkelte medlem af de frie forskningsråd, at de er 'anerkendte forskere': "Personer, der i en årrække på videnskabeligt plan aktivt har beskæftiget sig med forskning, og som er på mindst lektor- eller seniorforskningsniveau". De frie forskningsråd hører om de (til Videnskabsministeren) indkomne personforslag lever op til kravene.

Hemmelig udpegning til forskningsråd

Det er nu hemmeligt, hvordan rådsmedlemmer udpeges, så det er umuligt at tjekke om udpegnings-proceduren er 'politiseret'

Videnskabsminister Sanders egenhændige underkendelse af forskningsrådets anbefalinger til det naturvidenskabelige råd er en politisering af det rådssystem, som tidligere 'udnævnte sig selv efter faglige kriterier.

Men der er også dele af udpegningsproceduren, som er mørkelagt og som kan være 'politiseret' - uden at offentligheden får det at vide.

På trods af, at det frie forskningsråds-system ifølge lovgivningen alene skal udpeges efter faglige kompetencer og bredde, så er det nu umuligt at kontrollere, om der sniger sig politisering ind ad bagdøren. FORSKERforum har forgæves søgt aktindsigt i de femseks forskningsråds faglige *indstillinger og prioriteringer* til nye medlemmer. Og ud af den aktindsigt, som er givet, er det ikke muligt at se, om Videnskabsministeren har søgt at påvirke den faglige indstillingsprocedure.

Lukket for indsigt

Tidligere kunne offentligheden få indblik i de faglige råd's indstillinger til Videnskabsministeren. Derfor kunne FORSKERforum sidste år afsløre, at Videnskabsministeren havde lavet en politisk udpegning, da Venstre-sympatisøren Peter Kurrild-Klitgaard blev udpeget til det samfundsvidenskabelige forsk-

ningsråd *mod* rådets anbefalinger.

Men efter sidste års revision – centralisering – af rådssystemet kan offentligheden nu ikke få indblik i de fem faglige forskningsråds indstillinger, fordi der er indført en overordnet paraply (Bestyrelsen for Det frie Forskningsråd med Nina Smith som formand) over de faglige råd, og fordi det herefter er Det frie Forskningsråd, som indstiller. Og så kan der lukkes for aktindsigt i rådernes faglige indstillinger. Det er altså umuligt for offentligheden at se, om ministeren har udsat det faglige system for pression, og om rådene har lavet 'selvcensur', når de indstiller. Indstillingerne kan således gerne være farvet af politisering på bekostning af de faglige hensyn.

Nina Smith: Alt er foregået efter reglerne

Hvorfor kan offentligheden ikke få indblik i udpegningsproceduren og hermed i begrundelserne? – lyder spørgsmålet til Nina Smith.

"Vi følger de almindelige regler. Sidste år var det de enkelte råd, som indstillede til Videnskabsministeren. Nu sker der en koordinering i Det frie Forskningsråd. Det er sket ved at jeg har snakket med rådene. Der findes ikke en samlet, skriftlig indstilling fra de faglige råd. Der er selvfølgelig interne notater og

e-mails. Og jeg garanterer, at indstillingerne udelukkende er sket ud fra faglige hensyn og at indstillingen er sket i fællesskab mellem bestyrelsen og rådene. Der har været et utroligt godt samarbejde med de fem -seks råd".

Men den manglende offentlige indsigt åbner op for spekulationer og mistanker om, at rådssystemet kan udsættes for politisk pression – at indstillingerne bliver 'politiserede' på bekostning af de faglige hensyn?

"Proceduren og indstillingerne er ikke mere politiseret end tidligere. I forhold til rådssystemet som helhed er det som sagt en rent faglig proces. Og det mener jeg, at det skal være. Og man kan jo se, at der i Videnskabsministerens endelige udpegninger kun er ganske få afvigelser fra rådets faglige indstillinger".

Problemet er imidlertid et andet: Offentligheden ikke kan se, om der har været politik i proceduren og den faglige indstilling – for eksempel om Videnskabsministeren har givet et vink om, hvem han gerne ville have eller ikke have indstillet, og at rådssystemet har justeret ind efter dette?

"Der er ingen sag. Indstillingerne er som sagt sket i fællesskab i rådssystemet".

jø

Forskningsråd er lavtlønsområde ...

Sanders personlige ven, den ukendte industrimagnat Fritz Schur jr., hæver lige så meget i honorar for en lille formandspost som den højstplacerede i forskningsråds-systemet, Nina Smith. Politikerne vil tilsyneladende ikke betale, hvad det koster at holde systemet kørende

Fritz Schur jr. går til fodboldlandskampe med statsminister Anders Fogh Rasmussen og den fodboldglade videnskabsminister Helge Sander. Og Venstres partikasse nyder godt af donationer fra Schur. Til gengæld har politikerne så indsat Schur i en række råd og udvalg med et samlet honorar på 420.000 kr. årligt.

Videnskabsministeren giver således Schur 125.000 kr. for at sidde i formandsstolen for Rådet for Teknologi og Innovation. Det er tilfældigvis det samme som økonomiprofessor Nina Smith får for at være formand for Det frie Forskningsråd.

FORSKERforum kan imidlertid ikke få oplyst videnskabsminister Sanders begrundelse for, at venen Schur skal have netop det beløb. Sanders begrundelser er fortrolige, oplyser Videnskabsministeriet.

Samme løn, men vidt forskellige arbejdsbyrder

Schurs og Smiths formandshonorarer står imidlertid ikke i forhold til arbejdsbyrderne. Nina Smith skal holde styr på fordelingen af godt 900 mio. kroner og har i det sidste halve år stået model til mellem en og to ugentlige arbejdsdage på formandsposten.

Derimod har Fritz Schur kunne nøjes med syv møder i 2004, nogle møder med Videnskabsministeriets forvaltning for at fordele en pulje på 6-8 mio. kroner. Som formand for Rådet for Teknologi og Innovation skulle han styre uddelingen af 20 mio. kroner over fire år i et EU-udbud om højteknologiske netværk, men hvor der gik fisk i proceduren (se FORSKERforum 179 / december 2004).

Er der proportioner i de to honorarer?

"Det skal jeg ikke vurdere", svarer Nina Smith. "Jeg er ikke utilfreds, for jeg har jo accepteret at agere som formand i et udfordrende job til det omtalte honorar. Men det er nærmest et symbolsk honorar. Hvis jeg regner min timeløn ud, så ligger den under mindstelønnen".

Erhvervsmanden Fritz Schur har tidligere erklæret, at hans honorar på ingen måde er "signifikant", og at han er underbetalt i forhold til den honorarer i private bestyrelser.

Smith: Ikke rimeligt honorar

Schurs og Nina Smiths honorarer kaster opmærksomheden på honorarerne i Det frie Forskningsråd. Her får de 78 menige medlemmer hver 50.000 kr. for deres indsats. Det honorar står ikke mål med tidsbruget. Det er et regnestykke, hvis konklusion er, at politikerne ikke vil betale for at holde det råds-system i gang, som er en nødvendighed for, at politikerne kan uddele penge i åben konkurrence mellem forskerne. Samtidig kræver politikerne øget privat/offentligt samspil, men det skal tilsyneladende administreres og be-

tales af lektorer og professorer fra universiteterne.

Nina Smith: "De frie forskningsråd er et smertensbarn, hvor mange medlemmer bruger utrolig meget tid på deres arbejde. Der er godt nok ikke-pekuniære belønninger i, at man får faglig indsigt og indflydelse. Men det er ikke et rimeligt honorar. Belastningen varierer mellem rådene, men honoraret burde mere reelt afspejle arbejdsbelastningen".

Hun vil dog ikke ud med, hvad der ville være et rimeligt honorar for et medlem af forskningsrådene.

Ulønnet arbejde i forskningsrådene

Når honoraret ikke afspejler arbejdsbelastningen, betyder det, at forskerne skal lavet ulønnet arbejde. Er det hensigtsmæssigt for rådssystemet, at dygtige forskere skal bruge deres fritid på at passe jobbet i forskningsrådene?

"Det er da ikke hensigtsmæssigt. Systemet skal passe på ikke at misbruge de gode viljer hos forskerne. Jeg ville da ønske, at der var råd til at give dem en bedre aflønning. Jeg håber da ikke, at folk siger nej på grund af, at honoraret ikke står mål med arbejdsbelastningen", svarer Nina Smith.

Det ser ud som om, politikerne ikke vil betale for at holde systemet i gang, men overlader jobbet til forskerne – delvis ulønnet?

"Aflønningen burde som sagt være mere reelt afspejle arbejdsbelastningen. Men det er åbenbart sådan, at det offentlige ikke har

råd til at betale sine eksperter det honorar, som de er berettigede til på markedsmæssige vilkår. For jeg hører da også fra de privatansatte medlemmer af forskningsrådene, at belastningen ikke står i relation til aflønningen", slutter Nina Smith.

Ikke beregnet ud fra timeforbrug

Videnskabsministeriet oplyser, at honoraret for forskningsrådene "normalt fastsættes som et beløb pr. arbejdstime". Men det er mere formelt end reelt. I praksis er honoraret nærmere fastsat som et maksimumbeløb, der ikke har noget med det faktiske tidsforbrug at gøre. Videnskabsministeriet – eller Forskningsstyrelsen – har således ikke forsøgt at skønne sig til tidsforbruget.

Honorarerne er nærmere fastsat ved, at man har fastsat formandshonoraret – og dernæst har man regnet baglæns til, hvad de menige rådsmedlemmer skal have. Og det er blandt andet sket ud fra, at det ikke måtte være for dyrt for systemet.

Forskningsråds-systemet – som skal sikre fair konkurrence mellem ansøgerne – er med 78 menige medlemmer suverænt det største rådssystem i den offentlige sektor. Men størrelsen er et handicap:

Forskningsstyrelsens er i en stor klemme med honorarstørrelsen, for det vil koste fire mio. kr. at fordoble de 80 menige rådsmedlemmers honorar fra 50.000 kr. til 100.000 kr. Og de penge skal tages fra forskningsrådenes fordelingspulje, så honorarets størrelse

	Honorar	I alt udgift
Formændene for bestyrelserne for Det Frie Forskningsråd (DFF) og Det Strategiske Forskningsråd (DSF)	125.000	250.000
Næstformænd for bestyrelserne for DFF og DSF	50.000	100.000
Menige medlemmer af bestyrelserne for DFF og DSF	40.000	560.000
Formand for Koordinationsudvalget	75.000	75.000
Formænd for faglige forskningsråd	100.000	500.000
Næstformænd for faglige forskningsråd	60.000	300.000
Menige medlemmer af faglige forskningsråd (78 personer)	50.000	3.900.000
Programkomitéer/udvalg mv., formænd (se note 1)	60.000 (100% kvart.) 20.000 (33%-kvart.)	200.000
Programkomitéer/udvalg mv., menige medlemmer	30.000 (100% kvart.) 10.000 (33%-kvart.)	510.000 30.000
Et evt. forskeruddannelsesudvalg under Koordinationsudvalget (se note 2)	60.000 / 30.000 (=100% - kvart. progr.udv.)	180.000
I alt		6.765.000

Kilde: Videnskabsministeriet

er jo en balancegang, siger Nina Smith, der også nævner, at det er vigtigt, at Forskningsstyrelsens administration tager sig af det mere standardprægede 'sekretær-arbejde'.

Kulturministeriet ikke så fedtet

Forskningsrådene hører under Videnskabsministeriet, men rådene ville måske have en fordel ved at komme under Kulturministeriet. Her er man mindre nærige med råds-honorarerne, viser FORSKERforums aktindsigt:

- I toppen er der de to fuldtidshverv som formænd for Statens Kunstfonds Udvalg for Kunst i Det offentlige rum og Det Billed-kunstneriske Indkøbs- og Legatudvalg. De får hver 463.000 kr. mens de menige medlemmer får 146.000 kr.

- Der er to halvtidsformænd i Statens Kunstfonds Tonekunstudvalgene for Klassisk Musik samt for Rytmisk Musik, der hver får 243.620 kr. Her får de menige medlemmer 73.000 kr.

Formændene for små udvalg og nævn får pæne honorarer.

- Der er fire fagudvalg, og her får formændene 140.000 kr.: Kunstrådets fagudvalg for Teater, for Musik, for Litteratur samt for Billedkunst. Og de menige medlemmer får 81.000 kr.

- Så er der formanden for Radio og TV-nævnet, hvis formand får 151.000 kr. og hvor de menige medlemmer får 46.000 kr.

- Formanden for Statens Kunstfonds udvalg: Formændene for de fire udvalg (Litteratur, Kunsthåndværk, Arkitektur, Film- og Teater) får hver 129.000 kr. mens de menige hver får 73.000 kr.

Vilkårlig honorar-størrelse?

Kulturministeriets honorarer er fastlagt på grundlag af 'hvervets karakter, organets kompetence og de krav, der stilles til hvervssindehaveren, samt det tidsforbrug, der er nødvendigt til varetagelse af hvervet'. (Der ydes dog ikke vederlag til statsansatte formænd og medlemmer, der i stedet 'frikøbes' fra deres faste stillinger):

Nina Smith vil ikke kommentere Kulturministeriets honorar-niveau:

"Hvis man sammenligner formands- og udvalgs-posters belastning, så er honorarstørrelsen i de forskellige systemer tilsyneladende ganske vilkårlige. Det ville da være fint, hvis man i højere grad samordnede honorarerne, så de mere reelt afspejler arbejdsbelastningen".

Arkivfoto: Statsministeren og Fritz Schur jr. til fodboldlandskamp mod Finland for nogle år siden. Schur med det finske flag; han er finsk konsul i Danmark

(Foto: Scanpix)

'Viceminister' Schur jr.

Fritz Schur jr. er personlig ven med Anders Fogh og med Helge Sander. Han benægter ikke, at han er rådgiver i nogle sager, men han benægter at han blander sig i forskningspolitik og -struktur

Eneste officielle post i forskningssystemet er som formand for det relativt anonyme "Rådet for Teknologi og Innovation". Alligevel kalder nogle ham for "viceminister". Skjult for offentlighedens øjne skulle **Fritz Schur jr.** være en stor inspirationskilde bag VK-regeringens forsknings- og innovationspolitik.

Han skulle være den praktiske ideolog og strateg bag regeringens fokus på teknologi og innovation, og på et system med strategiske forskningsråd og Højteknologifond, hvor erhvervslivet og politikerne har fået stor og direkte indflydelse på, hvad de offentlige forskningspenge skal gå til. Det er utvivlsomt også efter Schurs hjerte, når VKs nye regeringsgrundlag vil have flyttet penge fra universiteternes basisbevillinger til løse puljer.

Schur: Ude af proportion

Hans magt har været så stor, at det forlød at arbejdsgiverne i Dansk Industri var misundelse over, at videnskabsminister Sander hellere tog ministerbilen de 300 meter til Schurs hovedsæde på Esplanaden end til den store interesseorganisation, når forskningsstrukturen og -politikken skulle skrues sammen. Selv benægter han dog at være 'viceminister':

"Det er helt ude af proportion. Det er rigtigt, at jeg interesserer mig for teknologi og innovation, GTS-strukturen, centerkontrakter m.m. og at ministeren har rådført sig med mig, som han i øvrigt også har gjort det med Dansk Industri. Men det er helt forkert at tillægge mig den store betydning for forskningspolitikken generelt og for strukturen. Universitetsloven og ændringen af rådsstrukturen har jeg ikke blandet mig i", forklarer Schur til FORSKERforum.

Superliberalist

Schur jr. er ukendt i den brede offentlighed. Han arvede et selskabsimperium og er hovedrig. Fritz Schur A/S investerer i små og mellemstore virksomheder, primært inden for papir, plast og emballage samt dagligvarer. Det er ikke forskningstung virksomhed,

men baseret på teknologi og innovation. Og det præger tilsyneladende hans opfattelse af forskningsområdet, for han forstår forskningspolitik som teknologi-politik, mens 'grundforskning' ligger ham fjernt.

Kilder kalder Schur for en super-liberalist, der mener at offentlige forskningsmidler skal uddeles, hvor det kan ses og måles, at de gør nytte i erhvervslivet. Universiteternes aktiviteter skal således rettes mod markedet og mod kommercialisering. Øremærkede puljer skal fordeles, så de fremmer offentligt-privat samspil.

Schurs opfattelse af forskningspolitik passede Helge Sander, da denne blev videnskabsminister i 2001. Sanders kendskab til forskning og universiteter var særdeles begrænset. Han har ikke gået på universitetet eller beskæftiget sig med forskning. Hans forståelse af området gik derfor – som hos Schur – gennem erhvervslivets øjne.

Ven med Fogh og Sander

Schurs position er ikke bare et ideologisk fællesskab med Venstretoppen. Den er også resultat af personlige venskaber. Han går til fodboldlandskampe med statsminister Anders Fogh Rasmussen og den fodboldglade Helge Sander. Og Venstres partikasse nyder godt af donationer på 200.000 – 300.000 kr. fra Schur, samtidig med, at han er formand for Venstres liberale erhvervsklub.

Til gengæld har regeringen givet Schur nogle givtige bestyrelsesposter. Han får 300.000 kr som formand for Post-Danmarks bestyrelse. Og Videnskabsministeren har gjort Schur formand for "Rådet for Teknologi og Innovation" til et honorar på 125.000 kr. årligt. Det er tilfældigvis det samme, som formand Nina Smith fra Det frie Forskningsråd – paraplyen for 5 forskningsråd og 78 forskere – får. Forskellen er blot, at Nina Smiths arbejdsbelastning er flere gange større.

Helge Sanders begrundelse for det venlige honorar til Schur er fortroligt, meddeler Videnskabsministeriet.

CBS: Millionunderskud på mastersuddannelser

- blandt andet på grund af markedsføring. Pengene hentes fra den almindelige forskningsbevilling og fra studentertaksametre. Men på længere sigt er pengene givet godt ud, mener CBS' ledelse

Liberalisering og internationalisering af uddannelser koster dyrt. CBS - Handelshøjskolen i København - har i de sidste tre år tabt over 10 mio. kroner på sit statusprojekt, på 10 masters-uddannelser. Underskuddet skyldes især store udgifter til markedsføring, der imidlertid slet ikke har formået at tjene sig hjem igen.

Især er søgningen til den største satsning - fuldtids-MBA'en - svigtet. Her var der i 2004 kun 24 studerende, hvor der nærmere skulle have været 75 studerende, for at der var balance i regnskabet.

Mens de almindelige mastersuddannelser - typisk som efteruddannelse af danske ledere - er en mere sammenhængende forretning, så har den internationalt orienterede fuldtids-MBA'er været en konstant underskudsforretning.

Ud af de foreløbige tab på ti mio. kr. stammer de seks mio. fra fuldtids-MBA'eren, som især skal tiltrække udenlandske studerende (der hver betaler 220.000 kr. for et årskursus).

Spænding om næste år

Underskuddet her skyldes især markedsføringsomkostninger til brochurer, annoncer, deltagelse i uddannelsesmesser i udlandet m.m. Og så til løn på 750.000 kr. og rejseudgifter til en programdirektør, hvis eneste opgave det var at hverve yngre, udenlandske studerende til fuldtids-MBA'en. Hans løn satte sig ud over universitetets almindelige løndannelse - dvs. at CBS udnyttede den frie løndannelse under statsreglerne om "Ny Løn" til det yderste.

Nu venter CBS' ledelse spændt på næste studieårs tilmeldinger. For to år siden var der nemlig 38 fuldtids-studerende, som blev reduceret til 24 i år. Hvis det fald i søgning fortsætter, bliver underskuddet katastrofalt.

Underskudsforretning

Viceuniversitetsdirektør Leif Hansen medgiver, at regnskabet for fuldtids-MBA (2004) ser dramatisk ud med årlige markedsføringsomkostninger på 2,5 mio. kr., lønudgifter på 5 mio. og driftsudgifterne på 4 mio. kroner. Det skal holdes op mod år studenterindtægter var på 5 mio. kr.:

"Men det er vilkårene på det marked. Satsningen blev vedtaget af Konsistorium med åbne øjne. Det var en politisk satsning at starte en fuldtids-MBA-uddannelse op; Konsistorium vurderede, at det var nødvendigt, hvis CBS skal konkurrere og profilere sig på det internationale marked. Det er en investering i udvikling af uddannelsesstilbud. Og det er nødvendigt med disse 'executive'-uddannelser, hvis CBS skal være en attraktiv

Arkivfoto. Masteruddannelserne var starten i slutningen af 1990'erne kilde til misundelse, fordi MBA-studerende blev forkælede med de bedste faciliteter. Den forskelsbehandling er udlignet udlignet noget siden CBS' flytning til nye lokaler

samarbejdspartner for udenlandske universiteter, skal kunne udveksle studerende med udenlandske institutioner m.m.", forklarer vicedirektøren.

Konsistoriums etableringsbudget var på 16 mio., og der budgetteres med et samlet underskud 2000-2008 på 16-20 mio. kr. Men det er billigt, erklærer vicedirektøren og henviser til søster-universitetet i Stockholm, som investerer det tidobbelte beløb.

"Det har hidtil været en underskudsforretning, ja, og det kan ikke fortsætte i det lange løb. På et tidspunkt skal den nye bestyrelse evaluere, om satsningen skal fortsætte - herunder den økonomiske side. Og evalueringen er sat til at ske i 2007-08".

Fuldtids-MBA uddannelsen er imidler-

tid et meget vanskeligt 'marked', ikke bare for CBS, men for alle udbydere:

"Der er rigtig hård konkurrence, for det internationale udbud vokser og er større end søgningen. Og det er da nemmere at stå imod, hvis man er London Business-School".

Underskud betales af de almindelige studerende

Masters-uddannelserne er i princippet selvfinansierende, for studielederen disponerer selv over studenterindtægterne (ekskl. overhead). Men da især fuldtids-MBA'eren har været en dundrende underskudsforretning - især p.g.a. markedsføringsudgifterne - er underskuddet hidtil dækket af Handelshøjskolen "fælleskasse". Pengene er således hentet

fra CBS' basisbevilling til forskning, indtægter indtjent af de 'almindelige studerendes' taksameter m.m.

Er det rimeligt at pengene tages fra de almindelige forskningsmidler og fra de almindelige studerendes taksameterbetaling?

"Sådan ser vores regnestykke ikke ud. I første omgang er der ikke taget noget fra nogen. Samlet har CBS en stor opsparring, som lejlighedsvist kan dække underskud på særlige områder, herunder fuldtids-MBA'en. I dag er der underskud, men måske genererer området overskud i en nær fremtid. Men der er ingen garantier her, så måske må vi i 2008 konkludere, at satsningen ikke lykkedes", slutter vicedirektøren.

Studentermedlemmet af CBS-bestyrelsen 2003-04 siger: "Jeg var forarget, da det i sin tid gik op for mig, at MBA-pengene skulle tages fra de almindelige uddannelses-taksametre, hvis størrelse er helt til grin og gør budgetterne meget pressede på de almindelige uddannelser. Hvorfor skulle de betale uddannelser for relativt velhavende erhvervslederes efteruddannelse?", fortæller **Thøger Lund-Sørensen**. "Men samlet set støttede jeg alligevel millionsatsningen, for MBA-uddannelserne betyder utrolig meget for CBS' ranking og anseelse i udlandet. Det – inklusive markedsføringen – gør det nemmere for de CBS-studerende, som vil studere i udlandet".

Rektor: Afveje fordele og ulemper

CBS' rektor Finn Junge Jensen kalder det en investering. Han fortæller, at fuldtids-MBA'en internationalt set er business-skolernes flagskib, men at de formentlig næppe giver overskud nogle steder, også på det prestigefyldte London School of Business. Og hvor meget status og prestige, der er i fuldtids-MBA'en kan ses af, at handelshøjskolen i Stockholm har samlet 300 mio. kr. i finansiel ryggtøtte for at lancere deres fuldtids-master.

Men CBS er en handelshøjskole og må vel gøre sig nogle forretningsmæssige overvejelser?

"Fuldtids-MBA'en er en del af den internationale profilering af skolen. Vi håbede og kalkulerede med, at det ville løbe rundt, men konjunkturerne er foreløbig gået os imod og konkurrencen er hård. Hvad man forretningsmæssigt ville kunne bebrejde os, var, hvis vi ikke afvejede fordele og ulemper, men det gør vi: Fuldtids-MBA er en satsning og en økonomisk risiko, som vi tager med åbne øjne. Og omvendt så er der god økonomi i andre dele af masteruddannelserne, executive-områderne med deltidskurser for fx erhvervsledere", slutter rektor.

jø

Cowboyland?

- da professorens kone fik et bijob

CBS's mastersuddannelser (MBA'er) har 'udvidet selvstyre', idet programlederen selv kan disponere over indtægterne fra de studerendes brugerbetaling, taksameter-indtægter m.m. På fuldtids-MBA'en har man fortolket dette selvstyre så liberalt, at man købte konsulentytelser hos et firma, som tilhørte en af de fastansatte professorer.

I perioden 2002-04 tjente professorens private firma 50.000-150.000 kr. på at professorens kone udførte sprogtest og coaching på de udenlandske studerende. Engagementet er imidlertid i strid med de offentlige habilitetsregler, idet han var en central person på det institut, som engagerede hans firma - og kone. Opgaven var nemlig ikke sendt i åben licitation.

Nepotisme'

Mistanker om nepotisme er ikke noget, som CBS' administration har det godt med: "Det er et grænsetilfælde, og jeg havde helst været det foruden. Men professoren var ikke den ansvarlige programdirektør med budgetansvar. Og jeg går ud fra, at der var gode grunde til at vælge det konsulentfirma, fx at det var vanskeligt - umuligt - at få andre til at lave de samme opgaver", forklarer viceuniversitetsdirektør Leif Hansen.

Habilitetsproblemet skærpes ved, at det ligner voldsom overbetaling, når firmaet tog 150.000 kr. for testning af 24 studerende i 2004. Den testning koster under en tredjedel hos dem, der tester/coacher halvtids-MBA'erne, fortæller FORSKERforums kilder. "Efter mine oplysninger er der ikke tale om at de pågældende ydelser skulle være dyrere, men under alle omstændigheder har jeg bedt om at samarbejdet bringes til ophør, så vi ikke kan udsættes for denne form for mistanke", siger Leif Hansen.

Kører masteruddannelserne efter sine egne regler, fordi de får lov at disponere over deres egen indtjening, men ikke betale deres eget underskud?

"Nej det gør de ikke, de kører efter samme regler som resten af universitetet, for det økonomiske fakultet får også lov til at disponere over deres egen indtjening fra uddannelses-taksametre og skal i givet fald også dække deres underskud. Det sproglige fakultet har for eksempel pt. et lille underskud, som de skal afdrage på. Og på samme måde

skal MBA også - som de andre hovedområder - afdrage et underskud, hvis de kan".

Cowboyland?

Masteruddannelserne har siden starten i slutningen af 1990'erne været kilde til rygter om at være 'cowboyland' udenfor de almindelige regler og normer. Det hed sig, at økonomien var uklar, at MBA-studerende blev forkælede med langt de bedste faciliteter og at lærerne var særligt privilegerede m.m.

En nærmere gennemgang fortæller, at økonomien måske ikke er så uklar, men til gengæld meget usikker, når fx 'markedsføringsudgifter' er kommet op i to cifrede millionbeløb, som risikerer at blive fordoblet over de næste tre år.

Det var også korrekt, at de MBA-studerende i starten fik de nyeste og mest moderne faciliteter, men det er udlignet i takt med indflytning i CBS' lokaler.

Hvad angår særlige lærer-privilegier, så var der enkelte faste lærere, der nogle år fik et personligt tillæg på 150.000 kr. ud over professorlønnen for deres særlige indsats på MBA-uddannelserne.

Og så har det i nogle tilfælde kostet kassen at ansætte et navn eller en kapacitet som gæstelærer på MBA-kursus, Leif Hansen oplyser, at gæstelærere aflønnes efter de almindelige reglers højeste sats og ikke-universitetsfolk får en timeløn svarer til den for eks-terne lektorer.

Har master-uddannelserne været cowboyland med sine egne regler og procedurer?

"Hvis du hentyder til Det lovløse, Vilde Vesten, så er svaret et klart nej. Alle vores masteruddannelser er godkendt af ministeriet og kører efter gældende regler og retningslinier. Også m.h.t. aflønning følger området gældende regler og retningslinier – fx betyder Ny Løn i den offentlige sektor jo, at man kan honorere for særlige indsatser og kvalifikationer. Men når professors kone kunne ansættes, så er det sket som et grænsetilfælde, som jeg har bedt om bringes til ophør" lyder Leif Hansens kommentar. "Endelig kender jeg ikke noget til at det har "kostet kassen", at ansætte gæstelærere. Tværtimod er der heldigvis ganske ofte erhvervsledere, der har gjort det gratis".

jø

Find en forsker? God fornøjelse

Universiteternes hjemmesider er et prægtigt rod-sammen af forskellige designs og oplysninger. Men nu forsøger vi at gøre det så det bliver nemmere for omverden at finde forskerne.

Find en forsker som journalist eller erhvervs-menneske? Forget it. Med mindre man kender navnet på den, man leder efter, så kan det ikke lade sig gøre. Langt de færreste institutter har en "Find en Forsker"-funktion, hvor man kan søge på forskningsområder eller se, hvilke forskningsfelter, den enkelte forsker dækker. Og i øvrigt er både designs og de oplysninger, der er tilgængelige på hjemmesiderne, helt forskellige fra institut til institut. Hjemmesiderne er opstået tilfældigt, da www boomed for ti år siden – og sådan ser det stadig ud, erkender kommunikationschef på AU, Ingeborg Christensen.

"Man har ladet de tusind blomster blomstre. Siderne er lavet af institutterne selv - på de fleste fag har der været folk, der var meget interesserede i det nye medium, og som lavede hjemmesiden selv. Og institutterne kan jo være meget selvstændige og fortolke omverdens behov på meget forskellige måder," siger hun.

Behovet har ændret sig

Hidtil har hjemmesiderne primært været beregnet på forsker til forsker-kontakt og har fungeret udmærket som sådan, fordi de enkelte forskere ved, hvem de søger. Men problemerne opstår blandt andet med den nye universitetslov, der ønsker både formidling og større kontakt med erhvervslivet. De udfra kommende har svært ved at hitte rede i de mange ukoordinerede hjemmesider og praksisser på de forskellige institutter.

Hovedproblemet er generelt, at man ikke kan finde ud af, hvad den enkelte forsker forsker i. Men enkelte institutter udmærker sig dog. På Aarhus Universitet, Juridisk Institut er forskerne pindet ud på de forskellige felter, så man i det mindste kan se, hvem der beskæftiger sig med formueret, forvaltningsret etc. Ligeledes på statskundskab, hvor medarbejderne også er fordelt under komparativ politik, international politik etc. På de fleste andre institutter får man ikke andre oplysninger end hvem der er ansat – og hvad instituttet generelt beskæftiger sig med og underviser i.

På KU er situationen den samme – der er helt forskellige praksisser på de forskellige institutter. Statskundskab hæver sig over gennemsnittet ved at have en klar oversigt over, hvem der forsker i hvad. På teologi har man en masse udmærkede emneord, der dog svækkes lidt ved, at emneordene dækker over meget få forskere. På Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier er "find en forsker" en tom hjemmeside. På naturvidenskab opgives der et telefonnummer, så man kan ringe til fakultetssekretæren og få info om, hvem der har ekspertisen. Der står også, at man arbejder på at udvide servicen med en søgbar forskerdatabase – men siden er sidst opdateret 19. maj 2003, så man får ikke indtryk af stor dynamik.

Engelsk eller dansk?

På RUC kan man søge i databaserne, men der kommer intet op, hvis man for eksempel interesserer sig for ellers så brede emner som "EU" eller "Grundtvig."

På Handelshøjskolen i Århus er man gået skridtet videre og tilbyder, at man under "Find Forsker" kan søge i databasen. Det fungerer også fint nok – leder man efter noget med "vindmøller" er der to hits – indtil man finder ud af, at de fleste forskningsprojekter er på engelsk – "windmills" giver yderligere fem hits. Altså ingen overensstemmelse i, hvilket sprog man publicerer i på nettet – og ingen info om, at den besøgende skal søge på begge sprog. Og hvem ved, hvad der gemmer sig på fransk og tysk?

SDU tilbyder ikke umiddelbart den web-besøgende nogen særlig service.

AAU udmærker sig positivt ved at have lavet en særlig database <http://ek.esogende> til de rette forskere. Databasen omfatter dog ikke alle universitetets forsker, men kun udvalgte eksperter.

Det bringer os frem til CBS i København, der er klassens absolutte duks. "Find en forsker," står der med stort på universitetets forside og vupti: Mange, mange forskellige forskningsfelter dukker op og så er det bare at klikke ind på alt fra biotek-mediko, bluetooth teknologi, børn som forbrugere, arbejderhistorie, så dukker forskerne op med yderligere udspecificerede forskningsfelter, så man helt præcist kan henvende sig til den relevante. Sådan skal det være.

Det er svært

Men hvor svært kan det egentlig være at lave en fornuftig emneords-opdeling på de gamle universiteter?

"Det er ikke noget, man lige stabler på benene. En af vores målsætninger er, at vi skal kunne præsentere forskerne for omverdenen uden at folk kender vores organisation og forskernes kompetencer. Og dermed skal man kunne præsentere dem under nogle emneord, og det er et meget stort og kompliceret arbejde," siger Anders Frølund, der er webeditor på AUs net og souchef i kommunikationsafdelingen. Ambitionen er, at der både skal laves nogle faste emneord, som man kan gå ind under, som på CBS, men også at man skal kunne søge aktivt på for eksempel "Grundtvig", "globalisering" eller "miljø."

"Vi ville gerne, at man kunne skrive hvad som helst i søgefeltet, men det kræver, at forskerne begynder at tænke på samme måde, som dem, der laver søgningen. Mange af vores forskere tænker i de *detaljer*, de arbejder med. Så hvis vi satte forskerne til at skrive emneord, så ville vi aldrig opnå de brede emneord, som for eksempel 'miljø.' Så der skal findes en konsensus om, hvor snittet skal lægges," siger Anders Frølund, der understreger, at det er vigtigt at forskerne også ender med at føle sig godt dækket af emneordene.

Tanken er også, at emneordene skal synliggøre det tværvidevidenskabelige samarbejde på universitetet:

"Hvis du søger globalisering, så skal du gerne få noget på stort set alle fakulteter, fordi der er forskellige indfaldsvinkler til det."

Men hvorfor kan de finde ud af det på

CBS, når det er så svært på de store universiteter?

"Øvelsen på CBS er noget lettere end hos os, fordi de dækker, hvad der svarer til en femtedel af vores felt indenfor to hovedfagsområder, økonomi og sprog. Og det rigtig svære er at dække de ting, der går på tværs, fordi emneordene bliver opfattet forskelligt i de forskellige fagkredse. Vi skal faktisk rubricere hele verden i overskuelige emneord, for vi dækker stort set alt på et meget detaljeret og specialiseret niveau," siger Anders Frølund, der i et år har arbejdet med de svære ord.

Han regner med, at første version af "Find en forsker" vil være tilgængelig på AUs web inden sommerferien. Samtidig arbejder universitetet med at ensarte alle hjemmesidernes design og sikre, at de har de informationer, de skal have.

Det tager lang tid

På KU er der også en proces i gang for at gøre forskerne mere tilgængelige for journalisterne og erhvervslivet. Problemet er også hér, at man skal kende systemet godt for at kunne bruge det – altså er det ikke videre brugervenligt:

"Vi har et ønske om at lave en 'find en forsker'-funktionalitet og så har der været stigende kritik af vores publikationsregister. Muligheden for at finde bestemte arbejdsopgaver og publikationer har sådan set været up to date, hvis man vidste, hvordan man skulle gøre. Men det har været svært for dem, der ikke kendte systemet," siger Jan Andersen, der er specialkonsulent i ledelsessekretariatet.

Han håber på, at første version af en overskuelig og tilgængelig "Find en forsker" er oppe at køre omkring årsskiftet næste år.

"Det tager længere tid end man tror, specielt på KU. Der er opstået en masse lokale systemer og løsninger og vi skal sikre, at informationen enten kan genbruges eller komme over i det nye system. Og det skal ske i en form, så folk ikke føler, at de bliver kørt over." Hvad websidernes udseende angår, forventer Jan Andersen, at de i stigende grad vil blive ensartede – selvom KU ikke vil kræve det.

"Der vil nok fortsat herske en vis bredde i den måde, som hjemmesiderne ser ud på – bevægende sig mod en stadig højere grad af orden på den ene side. Men på den anden side vil der også blive stigende kaos, fordi mulighederne for hvad man kan på nettet, hele tiden vokser. Men det vil stadig være de enkelte institutter, der bestemmer, hvilken information der skal være, og hvordan siderne skal se ud," siger Jan Andersen, der understreger, at beslutningen om at lave en "Find en forsker" endnu ikke er formelt besluttet – det skal først igennem universitetets samarbejdsudvalg og ledelse.

nbc

TAVSE FORSKERE

Pligt til at udtale sig

Samfundsforskere har en pligt til at deltage i den offentlige debat inden for deres fagområde, mener journalist og økonomiprofessor

Universitetsforskere blev kritiseret for at "gå i flyverskjul" under en valgkamp, hvor politikerne jonglerede med økonomi, statistikker og løfter uden konsekvensberegninger. Det var en situation, hvor forskere aktivt burde været gået ind med viden på deres specialer, mener journalist **Kurt Strand** fra DRs nyhedsmagasin Deadline.

"Hvis du spørger mig som journalist om forskere har pligt til at udtale sig, så er det svært at argumentere for, at en kilde har pligt til at udtale sig; jeg må acceptere et nej, selv om det er irriterende. Men hvis du spørger mig som borger og skatteyder, så mener jeg da, at de som offentligt ansatte forskere har en pligt til at delagtiggøre omverdenen i deres forskning. De har pligt til at deltage i den offentlige debat inden for deres fagområder for at kvalificere debatten", siger journalisten.

Han mener, at det ville være naturligt, at en forsker frivilligt meldte sig, når de sidder inde med viden, der kvalificerer en offentlig debat.

Han nævner den såkaldte Pisa-undersøgelse (EU-sammenligning af folkeskolebørns viden) som et andet eksempel på, at forskerne burde have meldt ind. Debatten om danske skolebørns ringere færdigheder kørte i offentligheden i knap en uge, før de danske eksperter, f.eks. fra DPU, meldte sig i debatten. De konstaterede, at det var formentligt, hvilke færdigheder, Pisa-undersøgelsen havde analyseret. Og de konstaterede, at de danske skolebørns færdigheder ikke var blevet ringere siden den sidste Pisa-undersøgelse.

"Og der kan vi journalister da godt undre os over, at de ikke prompte meldte sig med den viden, så den offentlige diskussion kunne forholde sig til fakta", slutter Strand.

Også økonomiprofessor **Jørn Henrik Pedersen** mener, at offentligt ansatte forskere har en pligt til at udtale sig:

"Hvis man sidder inde med information, som er vigtig for fællesskabet, så bør man meddele den til bredere kredse. Jeg er uenig

med de forskerkolleger, som mener, at forskning er afsluttet, når den er afrapporteret i et tidsskrift. Den holdning bærer præg af 'tiddehvert', hvor ens tro afvikles om søndagen i kirken."

Økonomiprofessoren: Hofnarrens rolle

Økonomiprofessoren gik foran i selvkritikken af samfundsforskernes tavshed i valgkampen. Han mener, at de offentligt ansatte forskere kan og bør spille hofnarrens rolle:

"Ved det klassiske hof var narren den person, som kunne sige de ubehagelige sandheder. Det mener jeg også er de fagkyndiges opgave, idet vi uden politiske interesser kan sige nogle sandheder – så langt 'sandheden' er kendt".

Universitetsforskeren er beskyttet i sit ansættelsesforhold:

"Så længe vi holder os fra at tage af frimærkekassen eller fra sexchikane og passer vores arbejde, så har vi friheden og uafhængigheden til at udtale os. Når vi dermed har det privilegium, så har de intellektuelle – som har brugt halvdelen af vores liv på at dykke ned i vores fagområde – også en særlig form for ansvar over for offentligheden".

Han er godt klar over, at nogle forskere kan have holdt sig tilbage i et samfundspolitisk klima, hvor statsministeren taler om "ekspertyranni":

"I forskerverdenen er der flere tøsedrenge, end der er helte. Men på trods af en statsministers stempling af 'ekspertyranni', så er jeg i min gode ret til som ekspert at sige rend og hop, når han eller andre politikere siger noget, som ikke begrundes, og som ud fra en faglig vurdering er forkert. Så når Venstre under valgkampen baserede troen på økonomiske vækst på, at der skabes 60.000 nye jobs i de kommende år, så kan jeg ikke se, hvordan det hænger sammen – og det skal jeg som økonom påpege", slutter han.

jø

Se næste side: 'Forskere i flyverskjul

Shhh ... - forskere i fly

Svært at få forskere til at optræde som eksperter under valgkampen, fortæller journalist Kurt Strand om samfundsvidenskaberne, indrømmer økonomi

"Valgkampen må føre til selvransagelse blandt samfundsforskerne. Vi tiede under valgkampen, gik i flyverskjul. Vi gav dermed ikke journalisterne den støtte i den fagligt-saglige dækning af de temaer, som kom op i valgkampen. Vi burde have bidraget med at kommentere valgkampens mange tal og løfter, så valgkampen var blevet mere seriøs og vælgerne bedre informerede", udtalte økonomiprofessor og medlem af Velfærdskommissionen, Jørn Henrik Petersen, til medierne få dage før valgkampen sluttede i februar. Politikerne burde have haft modspil fra de økonomiske eksperter i en valgkamp, hvor politikerne strøede om sig med tal og løfter. Eksperterne kunne have givet indspil på bl.a. uddannelses- og forsknings-området samt de økonomiske målsætninger 2005-10.

Studievært Kurt Strand fra DR2s sene aftenyheder i "Deadline" bekræfter, at det var meget svært at få eksperter/samfundsforskere til at optræde under valgkampen. Han oplever problemet som en generel tilbageholdenhed, der forstærkes under valgkampe:

"Der er generel forsigtighed med at stille op, men den tidobles under en valgkamp. Forskerne skal ikke have noget klinket af frygt for at blive taget politisk til indtægt. Vi oplever ikke sjældent, at vi helt må opgive at få en ekspert på et emne, hvilket betyder, at der ikke kommer tyngde nok på information eller debatten".

Analyse: Forskerne kun én procent af kilderne

Statsministeren og Videnskabsministeren brystede sig af, at regeringen har skaffet otte mia. kr. til forskningen i perioden 2001-2005. Og i valgkampen lovede de at skaffe 10 mia. kr. til forskning og uddannelse. Socialdemokraterne lovede endnu mere.

Ifølge økonomiprofessor Jørn Henrik Petersen lød det af meget, men milliardløfterne er faktisk mindre end regeringen har forpligtet sig til, jf. Barcelona-målsætningen.

Valgkampen lignede en gavebod, og det fæg med tal, som hverken journalister eller vælgerne havde en jordisk chance for at tjekke – for eksperterne holdt sig på afstand. De var gået i flyverskjul under valgkampen. Danske universitetsforskere udgjorde kun én pct. af de kilder, som medierne fik bragt i spil under valgkampen, mens journalister faktisk var fem pct. - viste et forskningsprojekt ("**Mediernes valgkamp**", Mandag Morgen/Modinet). Og forskernes tavshed stod i kontrast til formidlingens omfang, for læsere, seere og lyttere blev stopfodret halvanden gang mere end ved sidste valgkamp i 2001. Men oprustningen var kvantitativ, ikke kvalitativ.

Når der ikke blev diskuteret politik tillægs hovedsagelig hovedpersonernes – Anders Foghs og Lykketofts – manglende vilje til at

diskutere ideologi og reformer. Hovedpersonerne blev beskyldt for at være konfliktsky og behagesyge over for de store midtergrupper af vælgere. Derfor ikke et ord om Irak, om velfærdsreformer, om efterlønnen, om kommunalreformen. Men forskernes tavshed bidrog til, at kvaliteten ikke blev højere.

"De eksperter, som boltrede sig i valgkampen, var dem som udtalte sig om det politiske spil, valgforskerne om vælgerbevægelserne m.m. Det var ikke unaturligt, for valgkamp er ligesom deres *prime-time*, hvor de kommenterer det politiske spil, men ikke det politiske indhold", fortæller Søren Schultz Jørgensen fra Mandag Morgen.

“ Der er blandt mange forskere/eksperter en stor frygt for at sige: 'På baggrund af disse data, fortolker jeg' eller 'Jeg vurderer ...', fordi det får et subjektivt præg
Journalist Kurt Strand

Analysen viste, at især nationaløkonomerne gjorde sig bemærkede med deres tavshed, men Schultz Jørgensen fortæller, at også det øvrige danske forskningsmiljø var præget af berøringsangst.

TV-værten: Forskernes undskyldninger

Forskerne angiver to begrundelser for ikke at optræde eller lægge navn til. Enten minuttyranniet, hvor de ikke mener, at der er tid nok til at de kan forklare sig. Eller også frygt for beskyldninger om at *politiser*, siger Kurt Strand.

"Der er blandt mange forskere/eksperter en stor frygt for at sige: 'På baggrund af disse data, fortolker jeg' eller 'Jeg vurderer ...', fordi det får et subjektivt præg".

Men forskernes frygt for forenklingen af deres budskaber – at forbeholdene ikke kommer med - er overdreven, siger Strand fra Deadline, der som det mest 'seriøse' nyhedsmagasin på tv faktisk giver eksperterne mest tid til at forklare sig:

"Nogle kan være forsigtige, fordi de er uvante med mediet. I praksis fungerer et interview også sådan, at det er journalisten som må bøje konklusionerne i neon: 'Det du siger er, ...', fortæller han.

"Men jeg kan ikke helt forstå deres frygt for forenklingen. Når de samme forskere skriver bøger med konklusioner og *summaries* sker der jo også en sammenfatning af flere data. Mediernes krav er jo blot, at de skærer essensen endnu skarpere til, og det kan jeg ikke se problemet i", siger han og tilføjer:

"Bortset fra misforståede hensyn til kollegers mulige beskyldninger for forsimplinger.

Men her synes jeg altså, at hensynet til offentligheden og borgerne vejer tungere".

Mens Deadline-journalisten oplever tilbageholdenhed med at optræde eller lægge navn til, så er det ikke noget større problem at få 'baggrundsinformation' uden for citat:

"Hvis de ellers har tillid til een, vil de gerne bidrage med baggrundsinformation. De kan komme med faktuelle oplysninger eller forklare om sammenhænge. De kan henvise til forskellige dokumenter, data eller undersøgelser. Det kan ofte virke helt absurd, at de ikke vil lægge navn til at fremlægge rent faktuelle data, som de selv forsker i".

Journalisternes og demokratiets problem

"Problemet for journalistikken er, at den bliver dårligere end den behøvede at være, når der ikke er mulighed for at efterprøve påstande. Politikernes udsagn kommer til at fremstå som 'påstand-mod-påstand', hvor eksperternes udsagn kunne hjælpe journalisterne og seerne/læserne med at finde ud af, hvad der er op og ned", siger Strand.

"Og forskernes selvpålagte tavshed er da et demokratisk problem, når de sidder inde med viden, som vi burde have, når vi for eksempel skal sætte vores kryds i stemmeboksen".

Problemet er, at ekspertbanen så overlades til de sædvanlige forskere:

"På Deadline prøver vi faktisk at finde nye eksperter, men det er svært. Statistikker viser jo, at enkelte eksperter er ekstremt meget på. De kan godt lide det og er gode til det. Det er imidlertid et problem, hvis det altid er de samme, der som 'meningsmaskiner' udtaler sig – også uden for deres fagfelt. De bliver også 'slidte' i offentligheden", siger han og tilføjer, at der i genbruget også ligger en journalistisk dovenskab, for det er nemmest at bruge etablerede eksperter, der er medievante og står i kildelisten.

Kurt Strand vil ikke påstå, at forskerne er blevet mere tavse end tidligere:

"Men det kan da godt være, at frygten for at blive beskyldt for at 'politiser' forstærkes i en politisk situation med blokpolitik i Folketinget. Og det kan også være, at et politisk klima, hvor statsministeren taler om 'eksperttyranni' afholder dem fra at optræde i offentligheden. De vil ikke risikere at blive sat i bås i offentligheden eller blandt fagkolleger – muligvis med risiko for deres omdømme/status, deres muligheder for at få bevillinger, osv

Plads til avancerede lægmandsbetragtninger

Mandag Morgens analyse viste ellers, at halvdelen af artiklerne under valgkampen blev til på initiativ fra medierne selv. Det af-

Myverskjul

and. Ja, den lave profil var en fejl, og må føre til selvransagelse i professor

dramatiserede de stærkt omtalte "spindoktorers" indsats. Men at medierne selv valgte deres tema eller dagsorden betød ikke, at medierne styrede, for hvis de ikke kunne få politikere eller eksperter til at spille med, så blev der ikke rigtig noget ud af deres forsøg på at give valgkampen eller vinklingen substans.

Når de uafhængige eksperter tiede, så blev der plads til semi-eksperterne – journalisterne selv – eller til særlige interessenter. Erhvervs- og interesseorganisationerne har i de seneste fem år oprustet ved at ansætte forskellige typer eksperter. Bankerne og Dansk Industri har oprustet ved at forstærke deres analyseafdelinger. Samtidig er der oprettet "tænketaanke" med klare politiske dagsordener. Og den nye type eksperter optræder hyppigt i medierne som uafhængige eksperter på linie med forskere fra universiteterne. Og de fik mere plads i valgkampen end universitetsforskerne, tør man godt sige på Mandag Morgen (uden at statistikken over det er lavet endnu).

"Men i fraværet af forskere, som kommenterede indholdet i politikken, var banen overladt til erfarne folk fra journaliststanden selv samt kommunikationseksperter: Byager, Qvortrup, Thomas Larsen, Hans Engell, Pittekkow, Kaare R. Skou m.fl. Men deres kommentarer var jo ikke forskningsbaserede, men 'avancerede lægmændsbetragtninger'. Og de kommenterede oftest spillet om magten – 'hvad gør Lykketoft nu' – og 'spinet' i valgkampen, og bidrog dermed til at fjerne den indholdsmæssige dimension", slutter Søren Schultz Jørgensen.

Selvransagelse i forskerverdenen

Økonomiprofessor Jørn Henrik Petersen gik foran i selvkritikken. Han forklarede, at det var forståeligt, når dele af forskersamfundet havde en stiltiende overenskomst om at lægge sig død i en politisk valgkamp, fordi man var bange for at blive politiseret aktør,

hvis man udtalte sig. Det kunne undergrave den tillid, som offentligheden efterfølgende ville have til forskerne.

"Forskere skal selvfølgelig være varsomme med ikke at blive 'gårdsangere', som miskrediteres fordi de synger om hvad-som-helst, så ingen længere tager dem alvorligt", forklarer Jørn Henrik Pedersen. "Men vi skal omvendt ikke begrænse os i overforsigtighed. Forestillingen om, at man som objektive videnskabsfolk udsiger eviggyldige sandheder døde for 50 år siden og lever i værste fald kun blandt journalister. Uafhængige forskere skal analysere samfundet ved at bygge på et sæt af forudsætninger og usikkerheder, som lægges åbent frem. I valgkampen skal forskerne for eksempel spille en rolle ved at holde proportionerne på plads og ved at formulere en række relevante problemstillinger i tilknytning til de politiske temaer. Når forskerne kommer på banen, så kommer præmisserne frem. Og den proces er noget helt andet end politik, som handler om holdninger og beslutninger".

Hans opfordring til selvransagelse og større aktivitet bakkes op af vismandskollegaen, **Nina Smith:**

"Blandt nationaløkonomerne – herunder i Velfærdskommissionen – gjorde vi, som vi plejer: Ikke give kommentarer til politikernes udtalelser i valgkampen. Men i lyset af, at valgkampen i højere grad end tidligere kom til at handle om tal, statistikker og økonomi, skal vi måske tage den tavshed op til nærmere overvejelse. Det er et demokratisk problem, hvis journalister og vælgere ikke har nogen mulighed for at vurdere politikernes udsagn, hvor der faktisk findes ekspertviden. I den situation er der brug for eksperter, og vi må tage vores praksis op til diskussion i de kollegiale fora'er".

Kloge-Åger vælges efter behov

Det er forkert, hvis man tror, at eksperter har taget magten over politikere, medier og journalister. Eksperterne bruges nemlig i lang mere i dag, når politikere har behov for at blive kloge eller legitimere deres udsagn og handlinger. Politikerne benytter sig således gerne af eksperternes viden, men hvis væsentlige interesser taler imod den viden, eksperter frembringer, står eksperternes viden svagt. Politikerne går ikke i kamp mod deres ideologiske grundsyn – og er heller ikke meget for at støde vægtige erhvervsinteresser. Politikerne har for eksempel i årtier ignoreret eksperternes advarsler mod tobaksrygning.

Det konstaterer politolog-professor **Erik Albæk** i sit studie i, hvor megen magt eksperterne egentlig har i dagens Danmark, bl.a. på udformningen af den politiske dagsorden. Han diskuterer også, om eksperternes politisk-administrative indflydelse udgør et demokratisk problem. Traditionelt er politik og forvaltning nemlig adskilt – og forvaltningen er opfattet som teknik og implementering, som er overladt til eksperterne.

Endelig konstaterer han, at eksperterne er meget synlige i medierne og optræder hyppigere end tidligere. De leverer baggrundsviden og citater og fungerer som sparringspartner for journalister. Men eksperterne har ikke nødvendigvis fået større indflydelse på mediernes dagsorden, for det er journalisterne, som henvender sig til eksperterne – og det er journalisterne, som bestemmer vinklingen, siger Albæk.

Rapporten – "**Eksperter kan være gode nok, men ...**" – er et af de sidste i Magtudredningen.

j

Bank-økonomer de mest citerede eksperter

Når universitetseksperterne tier i medierne tager andre eksperter over, eller også skelner medierne ikke mellem uafhængige eksperter og så eksperter med interesser. En analyse viser således, at eksperter, som er ansat i store banker eller kreditforeninger, dominerer avisernes spalter. Danmarks mest citerede økonom i landets fire store aviser i 2004 var således Danske Banks chefanalytiker Steen Bocian med hele 367 citater. På andenpladsen kom BRFs cheføkonom og på tredjepladsen Nordeas senioranalytiker.

Først på fjerdepladsen kom en uafhængig økonom, KU-professor og overvismand Peter Birch Sørensen, der dog kun var citeret 109 gange. På niendepladsen kom AU-professoren Torben M. Andersen fra Velfærdskommissionen. Og først på 14. pladsen kom professor Nina Smith.

Undersøgelsen med økonomernes top-52 var lavet af dagbladet **Børsen** (d. 14. februar). Børsen regnede ud, at topscorerens spalteplass ville have kostet 5 mio. kr. at indrykke i annonceform! Samlet fik de 50 mest citerede økonomer gratis tekstreklame for op mod 50 mio. kroner.

j

England: Kritik af 'medietræning'

Engelske parlamentsmedlemmer er voldsomt forargede over, at forskningsråd har spildt forskningspenge efter at det kom frem, at ledere af rådene har brugt mere end 570.000 eng. pund på at byrde politiske konsulenter. Pengene er blandt andet brugt på at træne rådsmedlemmer i at optræde over for barske udvælgelseskomiteer samt på at udføre lobby-lignende aktiviteter over for parlamentet. (THES 28. januar).

j

Helligånden lavede Pallesens bilordning

Det er fortsat et mysterium, hvem der lavede den ulovlige bilordning, for det var angiveligt ikke nogen på DTU. Og hverken Videnskabsministeriet eller Erhvervs- og Selskabsstyrelsen ønsker at løse gåden

Måske får vi aldrig at vide, hvem der var *bagmanden* bag det kreative arrangement om rektor Pallesens ulovlige bilordning. Meget peger efterhånden på, at det var Helligånden.

Der var nemlig slet ikke var ingen fra DTU eller i det DTU-tilknyttede selskab IPU – hvor bilordningen blev lavet – der var delagtige i arrangementet. Det har DTU oplyst over for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, som var interesseret i, om bilordningen var *sammenkædet* som en lønpakke mellem DTU og IPU. Hvis det nemlig var tilfældet, var det i

strid med selskabslovgivning, for der må ikke være en sammenkædning af økonomi mellem et selskab (IPU) og dets stifter (DTU).

DTU: Der var ingen aktører

Det penible spørgsmål om *sammenkædningen* besvarer DTU ved at forklare, at der i forbindelse med IPU's bilordning ikke var indgået aftaler med DTU. IPU's bestyrelse var heller ikke i kontakt med DTU's bestyrelsesformand eller andre repræsentanter for DTU om bilordningen.

Oversat til dansk betyder dette, at IPU's bestyrelse og IPU's forretningsfører slet ikke var i kontakt med DTU-rector Lars Pallesen eller DTU's administration, da bilordningen blev konstrueret. Der var slet ingen aktører.

Det er således fortsat et mysterium, hvem og hvordan bilordningen blev lavet. Den kom ned fra himlen.

Selskabsstyrelsen passiv

Sagen om Pallesens ulovlige fri-bil når hermed et nyt absurd højdepunkt. Tidligere har Videnskabsministeriet afvist at undersøge sagen, for DTU handlede angiveligt "i god tro".

Nu godtager Erhvervs- og Selskabsstyrelsen så DTU's forklaring om at der slet ikke var nogle aktører bag bilordningen. Og Erhvervs- og Selskabsstyrelsen konstaterer, at da der ingen kontakt havde været mellem IPU og DTU, så behøver styrelsen ikke tage stilling til, om bilordningen stred mod selskabslovgivningen.

Styrelsen godtager forklaringen om, at der ikke var aktører i sagen. Men man eftersøger ikke en forklaring på, hvordan det så foregik.

Styrelsen er uinteresserede i at forfølge indiciene på, at det var Pallesen personligt, som stod for arrangementet. Sagsforløbet peger ellers på, at han (*før* han formelt indtrådte i bestyrelsen) gennemtrufede over for IPU's bestyrelsesmedlemmer – som alle

Arkivfoto 2002: Rektor Lars Pallesen på den omstridte Alfa Romeo

Resume: Pallesens ulovlige bilordning

Pallesens ulovlige bilordning handler om, at rektor Lars Pallesen blandt sine ønsker til ansættelseskontrakt i august 2001 havde at få "fri bil" som en del af lønnen. Dette blev imidlertid principielt afvist af ansættelsesmyndigheden (dengang Undervisningsministeriet). Og det var et helt umisforståeligt NEJ, for det kom fra departementchefen selv.

Pallesens bil-ønske blev derfor løst ved et *kreativt* arrangement i det DTU-tilknyttede, erhvervsdrivende selskab IPU. Pallesen skulle (vedtægtsmæssigt som rektor) indtræde som bestyrelsesformand. Som betingelse stillede Pallesen derfor, at IPU stillede "fri bilordning" til rådighed – hvilket var i strid med årtiers IPU-tradition for ulønnet bestyrelsesarbejde. Bilordningen skabte en del murren i krogene, men Pallesen fik sin vilje – og IPU købte hans brugte Alfa Romeo for 210.000 kr. og stillede den til hans fri disposition.

Videnskabsministeriet: Ulovlig bilordning

Alfa'en fik imidlertid *motorstop*, da FORSKERforum afslørede ordningen (i september 2004). Bilordningen var nemlig ulovlig, sagde Videnskabsministeriets jurister: IPU-formandsposten er en del af DTU-rektorens almindelige arbejdsopgaver og derfor kunne han ikke få særlig betaling – eller en bilordning – for det job.

Så måtte IPU sælge Pallesens bil med et tab på 368.490 kr. på to og et halvt år.

Men Pallesen fik ingen næse for bilordningen. Videnskabsministeriet mente, at DTU havde handlet "i god tro".

Og nu har Erhvervs- og Selskabsstyrelsen så accepteret DTU's forklaring om, at der slet ikke var nogen i IPU eller på DTU, som *arrangerede* det kreative arrangement – hvorfor ingen har handlet ulovligt ifølge selskabslovgivningen ...

jø

er Pallesens underordnede i det daglige – at han skulle have en bilordning for at indtræde i IPU's bestyrelse.

FORSKERforum har indbragt Styrelsens passivitet og *ikke-svar* for Ombudsmanden.

Styrelsen: IPU ikke uafhængigt

DTU-selskabet IPU har dog fået en påtale af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Det er nemlig i strid med selskabslovgivningen, når alle IPU's bestyrelsesmedlemmer er ansat på DTU. Mindst et af bestyrelsesmedlemmerne skulle nemlig være uafhængig af stifteren af selskabet (DTU). Det problem skal IPU nu ordne efter forhandling med Styrelsen.

Men Styrelsen stiller ikke spørgsmålstegn ved de enkelte bestyrelsesmedlemmers habilitet: At de alle er ansat på DTU, og at de er rektor Pallesens underordnede i det daglige. Og at det dermed er tvivlsomt, om de kan handle uafhængigt, når de er underlagt rektors "instruktionsbeføjelse".

jø

DTU-vedtægt udnytter alle smuthuller

Videnskabsministeriets jurister får travlt med nærlæsning af loven, når de skal tage stilling til, om rektor Pallesen kan få tre af sine institutledere sat ind i det akademiske råd

DTUs bestyrelse skal ikke bestå af 11 personer, men af 10. Det betyder, at der skal være 6 eksterne og 4 interne – hvoraf kun 1 kommer fra det videnskabelige personale.

DTUs forskere er således ikke en gruppe, hvis synspunkter er af særlig betydning for universitetets ledelse, mener DTUs rektor og DTUs bestyrelse. Mens universitetsloven lukkede det akademiske *selvstyre* på danske universiteter, så skruer DTUs ledelse – rektor og bestyrelsen – nu yderligere ned for det akademiske personales *medindflydelse*.

DTUs nye bestyrelse – med kun 1 vip'er – har nu indsendt sit vedtægtsforslag til Videnskabsministeriet. Vedtægtsforslaget prøver såvidt muligt at afmontere alle former for reel medindflydelse, og bestyrelsen udnytter alle smuthuller og svagheder i universitetsloven. Og Videnskabsministeriets jurister får travlt med at nærlæse paragrafferne, for vedtægten lægger op til, at institutledere automatisk får plads i det såkaldt "akademiske råd" og dermed giver dette en klar ledelsesprægning.

De ansattes protester mod forslaget er blevet ignoreret af rektor Lars Pallesen og af bestyrelsen.

Vip'erne får kun 1, men studenterne 2

I dag er én i DTUs bestyrelse en vip-repræsentant. Og selv om bestyrelsen nu udvides – som følge af lovkrav – kommer der ikke flere vip'ere ind. Flertallet i bestyrelsen har besluttet, at de ikke vil have flere ind. Flertallet i bestyrelsen (6 personer, herunder formanden) skal være eksterne repræsentanter, mens der kun bliver 4 interne.

Vip-personalet havde ønsket at få to medlemmer, for at få en bred faglig repræsentation, der har kendskab til DTUs hverdag. Men dette ønske afviste rektor Pallesen at bære videre til bestyrelsen.

Vip-repræsentanterne fik i øvrigt ingen støtte fra studenterne, som er godt tilfredse med vedtægtsudkastet, der altså giver dem to bestyrelsesmedlemmer.

Tre institutledere skal præge akademisk råd

Videnskabsministeriets jurister får travlt med nærlæsning af loven, når de skal fortolke, om det akademiske råd kan sammensættes af bl.a. "3 institutledere valgt af og blandt institutlederne" (§13. stk.3)

Det akademiske råd (tidligere Konsistorium) er DTUs højeste faglige rådgivende organ, hvor det akademiske personale har indflydelse. Organets primære opgave er at udtale sig om budget og strategiske planer, samt indstille bedømmelsesudvalg til rektor m.m. Ifølge universitetsloven *kan* udvalget

udtale sig om akademiske forhold af væsentlig betydning, og det skal drøfte sager, som rektor forelægger.

DTU-vedtægterne lægger op til, at det videnskabelige personales *uafhængige* rådgivning indskrænkes, idet der indsættes 3 institutledere.

Det videnskabelige personale har protesteret mod denne konstruktion, fordi akademisk råd bør være et *repræsentativt* organ, og placeringen af de institutledere, som rådet skal rådgive, giver uklarhed om ansvarsfordelingen.

Videnskabsministeriets jurister skal nærlæse universitetsloven

Forvaltningsretsligt er det en tvivlsom konstruktion, som juristerne skal tage stilling til: Rådets uafhængige rådgivning anfægtes, fordi institutlederne har *instruktionsbeføjelser* over de menige rådsmedlemmer, fordi institutlederen dermed får mulighed for *at bosse* sine egne interesser igennem i rådgivningsfasen og fordi institutlederen dermed senere skal tage stilling til rådgivning, som han selv har været med til at give!

DTUs bestyrelse har formelt en dårlig sag, for indsættelse af de tre institutledere strider mod universitetsloven, hvilket gør det svært for Videnskabsministeriet at godkende konstruktionen. Loven fastslår nemlig, at det akademiske råd skal sammensættes af **rektor**, der er født medlem og af **valgte repræsentanter for vip-personalet** samt **studerende**. Men altså ingen institutledere.

Rektor Pallesen får enerådende magt

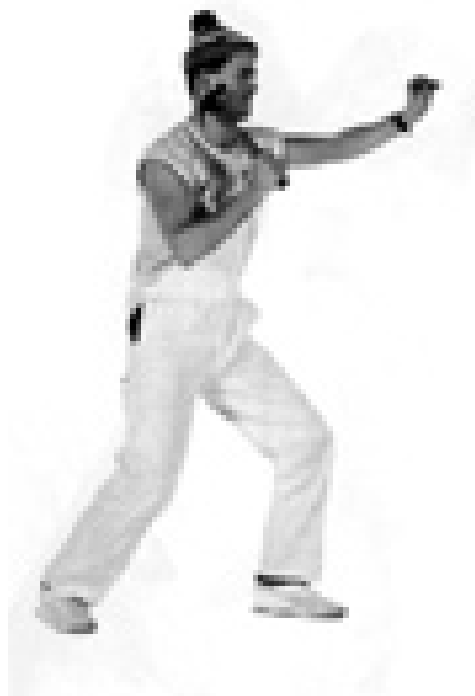
Rektor får stort set enerådende magt over DTUs dagligdag, udpegning af ledere, fastlæggelse af uddannelsernes indhold og struktur, over opløsning af akademisk råd og studienævn "i særlige tilfælde". Dog skal han forelægge sager "*af usædvanlig art eller stor betydning for bestyrelsen*".

Udpegning af rektor sker i bestyrelsen. Der er ingen lovmæssige krav indlagt om, at de ansatte inddrages / høres ved ansættelse af rektor, ved rektors ansættelse af dekaner og ved dekaners ansættelse af institutledere.

Der er heller ikke i strukturen indlagt egentlige institutråd eller institutbestyrelser, så det er rektors institutleder, der suverænt sidder på magten og ikke behøver inddrage / høre de ansatte.

Universitetsloven angiver godt nok en enstrengt struktur, men vedtægtsforslaget strider mod *intentionen* om, at ledelsesstrukturen skal basere sine beslutninger på en faglig rådgivning fra de underliggende organer.

FORSKERforum har søgt at få en kommentar fra det videnskabelige personale, men ingen vil udtale sig.

DTUs bestyrelse er i gang med at slå de allersidste søm i. Hermed aflives de allersidste retskrav på at en smule medarbejder-indflydelse

Offentlige bestyrelsesmøder

Det fremgår af vedtægtsudkastet, at bestyrelsesmøder er offentlige, men det er interessant om Videnskabsministeriets jurister accepterer den meget brede og ukonkrete formulering om, hvornår dørene kan lukkes: "*Hvis det på baggrund af sagens beskaffenhed eller omstændighederne i øvrigt findes nødvendigt*".

Det fremgår også, at bestyrelsens mødemateriale, herunder dagsordener og referater, skal gøres offentligt tilgængelige. Det fremgår ikke, om beslutningsgrundlag er tilgængelige, hverken før eller efter møderne.

jø

**IT-universitetet:
Optagelse uden eksamenspapirer**

IT-universitetet i Ørestaden vil give dispensation for IT-begavelse, så de ikke behøver at leve op til de almindelige kriterier for at blive optaget på universitetet og for at få eksamenpapirer med ud. Mens adgangskriteriet normalt er en bachelorgrad eller lignende 3-årig uddannelse, så vil rektor Mads Tofte prøve at få ministeriets accept til at mangle reglerne, så der dispenseres fra reglerne fra 1. sept. Han henviser til, at IT-universitetet har måttet afvise flere hundrede, der ønskede optagelse på IT-universitet med henblik på videreuddannelse.

"Vi har besluttet at lave en optagelsesprøve, som gør det muligt for folk uden formelle kvalifikationer at deltage i vores enkeltfagskurser under Åbent Universitet. Består man den prøve, har man dokumenteret, at man kan klare studiet", siger rektor, der fortæller, at prøven bliver at sammenligne med, hvad der kræves for optagelse på overbygningsuddannelser på gode amerikanske universiteter. (Berlingske d. 7. februar)

jø

Injuriesag: Et løgnagtige brev

Økonomiprofessor Christen Sørensen tabte den injuriesag, som han har kørt mod institutleder Niels Nannerup, som havde kaldt et brev fra Sørensen "løgnagtigt". Retten fandt, at ordet "løgnagtigt" kunne være en ærekrænkende, men da ordet efter formuleringen anses for møntet på selve indholdet af Sørensens brev og ikke en karakteristik af Sørensens person, er der ikke tale om injurier, fandt dommeren i Byretten i Odense.

Christen Sørensen mener, at der er tale om juristeri: "Et brev kan ikke skrive sig selv. Betegnelsen 'løgnagtig' må således være rettet mod min person. Men det har jeg altså nu fået dommers ord for ikke er tilfældet. Min ære er derfor reddet".

Men det koster penge at få reddet sin ære. Christen Sørensen skal betale Nannerups sagsomkostninger: 30.000 kr.

jø

DPU: Kamp om rektorpost

Der kan blive kamp om rektorposten på Danmarks Pædagogiske Universitet, når stillingen slås op i april. Den nuværende rektor Lars-Henrik Schmidt kan få en modkandidat i professor Niels Egelund:

"Jeg har fået ganske mange opfordringer fra ansatte på DPU om at stille op. Men stillingen skal lige slås op først, og stillingsindholdet kender vi jo først, når DPUs nye vedtægter er godkendt. Så stillingen kan jo være mere eller mindre spændende, og det vil jeg se på, når stillingen slås op".

Den markante idehistoriker Lars Henrik Schmidt har været rektor siden efteråret 2000, hvor han blev udpeget som rektor af daværende undervisningsminister Margrethe Vestager, der ønskede en markant opstramning af den Danmarks Lærerhøjskole, som blev 'fusioneret' til det nuværende DPU.

Den forhistorie dukker nu op igen, for Niels Egelund var Lærerhøjskolens interne kandidat til rektorposten dengang. Lars-Henrik Schmidt har gennemført administrative og faglige reformer, som ikke alle har været lige populære hos personalet. Og Egelund siges tilmed at have VK-regeringens sympati med sin medievanke tale om 'disciplin og faglighed' i skolen og sin medvirken til PISA-undersøgelsen.

Det er DPU-bestyrelsen med Århus-biskop Kjeld Holm i spidsen, som skal udpege rektor.

jø

Advarsel. Køb ikke dollargrin i forventning om ekstra penge fra Ny Løn ...

Ny Løn mangler penge

Ny Løn-systemet virker ikke præstationsfremmende på forskning eller undervisning

Ny Løn virker meget forskelligt – afhængigt af, hvem man spørger. Det er konklusionen på en undersøgelse, som AC har lavet sammen med Personalestyrelsen. De steder, der har mulighed for at rejse eksterne midler – og dermed har flere penge til at belønne medarbejderne – fungerer bedst. Medarbejderne er forholdsvis tilfredse, og der er også en fornuftig overensstemmelse mellem, hvad ledelsen og tillidsrepræsentanten mener om systemet:

"Det klokkeklare resultat var, at hvis der er rigelige midler, så kan man godt få et resultat, som både ansatte og ledelse er tilfredse med – og i et rimeligt forhandlingsklima," siger DMs formand **Ingrid Stage**, der har været forhandlingsleder for AC. Men hovedproblemet er, at der ikke er penge nok i systemet:

"Der er ikke rigelige midler. Og hvis man virkelig vil have systemet til at fungere ud fra de præmisser, der er lagt, så skal der flere penge til. For ellers skaber det bitterhed og er spild af tid. Men pengene skal ikke tages fra den generelle lønstigning, så det skal ikke ske i form af forlods finansiering."

Rekruttering

En af mulighederne med Ny Løn er, at det kan bruges til at rekruttere – måske endda udenlandske forskere, der normalt ville fravælge Danmark på grund af løn og skat.

"Der, hvor der er tilstrækkeligt med midler, er Ny Løn en mulighed for at få lønnen op i et mere acceptabelt niveau. Lønnen ligger generelt alt for lavt i forhold til det internationale niveau. Så hvis det skal være attraktivt - også lønmæssigt - og hvis man skal kunne tiltrække internationale forskere, så er det kun via den lokale forhandling om løn, man kan gøre det."

Undersøgelsen viser også, at virksomhederne bruger Ny Løn meget forskelligt. Nogle giver tillæggene som belønning for en ekstra indsats, høj publikationsfrekvens, fundrai-

sing eller for eksempel for at blive "Årets Underviser." På Erhvervsøkonomisk Fakultet på CBS er der ingen automatik i systemet, og tillæggene er ikke varige, men gives for tre-års perioder.

"Det vil altså sige, at den almindelige anvendelige lektor, der kan bruges til det hele, ikke skal regne med noget i sådan et system. Måske kan man oven i købet regne med at blive skubbet ud på et tidspunkt, for at der kan blive flere penge til de andre. Det var faktisk ret chokerende," siger Ingrid Stage. Andre fakulteter giver nærmest tillæggene per honnør og anciennitet og tillæggene er varige.

Ikke bedre undervisning

Da Ny Løn blev introduceret hed det det produktivitetsfremmende system. Det var en af hovedteserne, at folk ville løbe stærkere, hvis de havde udsigt til at få et løntillæg. Men lønssystemet giver hverken bedre kvalitet i forskningen eller undervisningen. Det angiver både ledelsesrepræsentanterne og tillidsrepræsentanterne i undersøgelsens hovedkonklusioner.

"Ny Løn har ikke påvirket folks effektivitet, hvilket da må have været en ambition, når man nu kaldte det det produktivitetsfremmende system. Og det synes vi faktisk er ret væsentligt – det giver ikke bedre forskning og undervisning," siger Ingrid Stage.

Ny Løn ser i øvrigt ud til at glide lettere ned hos de unge medarbejdere.

"Der er en tendens til, at de unge måske ikke er enige i systemet, men i hvert fald accepterer det. Mens de ældre lektorer er vokset op med, at det ikke er på lønnen, at konkurrencen skal ligge".

nbc

Se undersøgelsen på Personalestyrelsens hjemmeside: www.perst.dk/1024/visNy-hed.asp?artikelID=13771

Ny Løn med store kulturforskelle

To fakulteter har deltaget i undersøgelsen om Ny Løn og de anvender lønsystemet helt forskelligt. Det handler om penge – og forskellige kulturer

På Det erhvervsøkonomiske Fakultet på Handelshøjskolen i København (CBS) kan de videnskabelige medarbejdere få tillæg på mellem 30.000 og 90.000 kr. om året, hvis de for eksempel har publiceret nationalt eller internationalt, har udvist gode resultater efter undervisning på fremmedsprog eller har dyrket kontakten med erhvervslivet. Tillæggene gives for højst tre år af gangen, så ingen af dem er varige.

I det samme hus, men på Fakultetet for Sprog, Kommunikation & Kultur, er dagligdagen en anden. Hér får lektorerne 16.000 kr. årligt efter to til fire års ansættelse – og yderligere 16.000 kr. - og evt. 25-30.000 - for særligt gode kvalifikationer. Andre tillæg gives pletvis for en særlig indsats.

"Begrundelsen for, at det er lidt skævt, er den samme som hos kommunerne: Kronerne sætter dagsordenen, og når der ikke er midler til det, sætter man jo ikke de store forkromede lønaftaler i søen. Lønkronerne ligger på fakulteterne, så derfor forhandler de selv og bestemmer dermed sammen med pågældende TR, hvordan tillæggene skal være, og hvem der skal have dem," fortæller **personalechef Pia Tangsgaard**.

Det sproglige fakultets problemer

"Vores sproglige fakultet har haft begrænsede midler på grund af en vigende søgning, og så ville det måske forekomme lidt absurd, hvis der blev uddelt store tillæg. Men det betyder ikke, at vi ikke er ærgerlige over det – for allerhelst ville CBS have det sådan, at lønniveauet var nogenlunde ens på hele universitetet," siger personalechefen.

-Hvor meget betyder evnen til at kunne tiltrække eksterne midler?

"Det betyder da noget. På Erhvervsøkonomi kan man nok lettere komme til de eksterne bevillinger, end man kan på det sproglige område. Men det dikterer trods alt ikke, at forskerne får meget mere i løn, idet der er indgået lønaftaler på fakulteterne og en generel lønpolitik på CBS. Og jeg synes, at lederne gør hæderlige forsøg på at indgå aftaler, som virker retfærdige, eller i hvert fald således at man kan gennemskue begrundelserne for tillæggene."

Ny Løn til superprofessorer

En del af pointen ved Ny Løn var, at det ville betyde noget for Danmarks evne til at rekruttere internationalt anerkendte forskere. Og det er i allerhøjeste grad stadig en ambition på CBS, fortæller personalechefen:

"Vi stræber efter at anvende løn strate-

gisk, og at anvende lønnen til at tiltrække dygtige forskere, er da i hvert fald strategisk. Men der er endnu ikke nogen, der får kæmpelønninger – det vil kræve en holdningsændring, hvis vi generelt skal op og lønne superprofessorer som rektor. Og det ville også kræve en ændring i økonomisk formåen – pengene skal jo komme et sted fra," påpeger Pia Tangsgaard.

Vip en lektor ud for at finde penge?

Men skal fakultetet vippe en lektor ud, for at få plads til en stærk udenlandsk professor?

"Det ville være trist, hvis man vippede nogen ud af den årsag. Men man kan godt forestille sig, at når en lektor går af, genbesættes stillingen ikke. Det kan man godt forsvare, hvis undervisningen bliver varetaget på betryggende vis. Og hvis man ansætter en spændende professor, så har CBS mulighed for at ansætte eksterne lektorer omkring vedkommende, så man alligevel kan levere en fuldstændig acceptabel undervisning."

"Rationalet er, at professoren vil tiltrække studerende og forskere, højne aktiviteten og gøre forskningsområdet mere attraktivt – ellers skulle pokker stå i at yde en væsentligt højere løn," siger Pia Tangsgaard, der anslår, at det højeste tillæg, der er givet på CBS, ligger i omegnen af 120.000 kr. årligt. Så der er stadig langt op til drømmelønningerne.

Medarbejderne skal vise resultater

Hvordan undgår man, at den almindelige anvendelige lektor, der ikke lægger nogen særlig innovation for dagen, bliver skubbet helt ud?

"Det afhænger bl.a. af, hvordan de nye, ansatte ledere *performer*. En af deres opgaver er at sikre, at der ikke 'sitter' forskere rundt omkring i skammekrogene, som kun lige passer deres job. Det er faktisk ikke godt nok. Medarbejderne skal vise resultater, men der er mange forskellige måder at gøre det på. Alle kan jo ikke opfinde den dybe tallerken, men er måske i stedet dygtige undervisere eller vejledere. Men det er ikke ok bare at sidde i et hjørne, og kun lige holde forskningsvogtningen fra døren," siger personalechefen.

"Man må være åben og indgå i dialog - og det kan måske være svært for nogle forskere, fordi der har været tradition for, at man har passet sig selv i en ensom gerning. I dag forudsættes det, at man kan samarbejde og forske på tværs. Forskere indgår netop i alle de nye måder at samarbejde på."

nbc

Norge: Ingen dansk universitetslov

Den norske videnskabsminister ser ikke ud til at kunne få sin universitetslov igennem Stortinget. Et flertal udenom regeringen går imod diktat om eksterne bestyrelsesformænd, som skal udpeges af ministeriet, samt udpegnings af rektor og udpegnings af lederne. Styrelsesmodellerne skal fortsat være valgfrie, siger Arbejderpartiet og SV mens også Fremskridtspartiet ser ud til at hælde for fortsat "selvstyrende enheder".

jø

Norge: Retssag om arbejdstid

Det norske Utdannings- og Forskningsdepartement ophævede i januar retningslinier fra 1992, der fastsatte, at arbejdstiden ved universiteter og videnskabelige højskoler skal fordeles ligeligt mellem forskning og undervisning. Retningslinierne skal nu ikke længere være centralt fastlagt og generelle. Fra nu af kan hver enkelt institution fastsætte egne bestemmelser om fordeling af arbejdstid.

Den norske universitetsfagforening Forskerforbundet opfatter ophævelsen som et brud på helheden i 1992-aftalen, der regulerer såvel løn- som arbejdsvilkår. Arbejdstidsaftalen var en forudsætning for resten af aftalen. For fagforeningen er retningslinierne vigtige, fordi de giver ret og poligt til jævn fordeling af forskning og undervisning over tid. De har endelig bidraget til at opretholde, at der sker forskning ved de videnskabelige højskoler, forklarer generalsekretæren.

Striden lander nu i arbejdsretten.

jø

Fusk i Sverige

Det bliver stadig mere almindeligt, at svenske studerende fuser. Det handler mest om kopiering af tekster fra internettet. Siden 2001 er antallet af indrapporterede tilfælde mere end fordoblet, ifølge SVT. I 2003 blev 171 studerende smidt ud af universiteter og højskoler på grund af fusk.

USA: Politisk korrekthed

Uenigheder mellem konservative og liberale fortsætter med at splitte amerikanske campus'er. Hver for sig beskylder de hinanden for at undertrykke fri meningsudtryk. En konservativ lovgiver i midvest-staten Ohio kræver "en akademisk retsorden" – en Orwellsk term, hvis hensigt er at begrænse, hvad akademikerne må sige om politik i undervisningen. I Colorado, hvor et lignende forslag blev nedstemt sidste år, foreslår en lovgiver nu, at al politisk tale skal forbydes på statsuniversiteter.

En rundspørge – foranstaltet af en konservativ studenterorganisation – viste, at halvdelen mente, at deres lærere ofte kom med politiske kommentarer i timerne, uanset om det havde noget at gøre med faget. Næsten en tredjedel mente, at man skulle være gode venner med lærernes politiske synspunkter for at få gode karakterer.

Fagforeningen for universitetsprofessorer har advaret mod den foreslåede retsorden: "Faren ved sådanne retningslinier er, at de indbyder til, at diversitet skal måles efter politiske standarder, som adskiller sig fra de akademiske standarder" (THES 11. februar)

Forskningsstrategier og cigark

Der er alt for få penge i forskningssystemet, så forskningsrådenes succesrate er klart i underkanten, fortæller danske forskningssystem, Nina Smith, i dette interview om de frie forskningsråds rolle, om strategisk forskn

Succesraten hos de frie faglig forskningsråd er kun 20 pct. Forskere bruger masser af tid på at udforme ansøgninger for bare at blive mødt med et afslag. *Men er det en succesrate, som afspejler kvaliteten – eller er der mange flere, som fortjente at få penge fra rådene?*

"Systemet har en ekstrem lav succesrate, så man kan være helt sikker på, at hver en krone gives ud til meget højt kvalificerede folk og projekter! Succesraten er klart i underkanten - men du får mig ikke til at sætte procentsatser på, hvor høj den burde være".

Siger Nina Smith, formand for Det frie Forskningsråd. Det er den nye paraply over de fem nye forskningsråd med i alt 88 medlemmer - de råd, som mange forskere oplever som deres eneste mulighed for at få penge og frirum til fordybelse i deres forskningsfelt.

Og Nina Smith er helt klar over rådets rolle i forskningssystemet:

"Der er for få midler i systemet i dag. Jeg forventer da, at politikerne snart gør alvor af deres løfter om flere penge til den offentlige forskning. Det er nødvendigt, hvis Danmark skal følge med i fremtidens globale konkurrence. Og det vigtige er, at der er tilstrækkelige ressourcer, så de brede rammevilkår er i orden, først og fremmest grundforskningen og uddannelserne på universitetet. Men hele paletten i forskningens frie og strategiske elementer kommer med – så der ikke bare sættes penge i højteknologi, men også i humaniora, i samfundsvidenskab, i forskning i folkeskolen, osv."

Smith: Højest rangerede faglige rådgiver for politikerne

Nina Smith har mange kasketter. Formand for Det frie Forskningsråd, men også kendt som professor i nationaløkonomi, økonomisk vismand, medlem af regeringens velfærdskommission, bestyrelsesmedlem i private selskaber, m.m.

Hun afdratimerer dog at hun har *en særlig central position*, da reporteren fremfører hendes særlige betydning for forskersamfundet som den højest rangerede *faglige* rådgiver for politikerne og embedsmændene. Men hun er godt klar over, at hun har en opgave:

"Jeg opfatter mig som formand for en ny bestyrelse i en ny struktur. Og vi sidder der ikke for pjat, for jeg går ud fra, at vi skal spille en rolle og prioritere samt at vores valg, anbefalinger og prioriteringer respekteres. Politikere og ministerier skal forstå, at de skal spille sammen med en bestyrelse", siger hun diplomatisk.

Hun oplever dog ikke formandsposten som "politisk" – som at hun skal afveje de fagligt-forskningsmæssige interesser med det politiske systems interesser:

"Som formand for de frie forskningsråd er jeg forskningspolitiker i den forstand, at jeg skal arbejde for forskningsverdens interesser og advokere forskningens sag over for

politikere. Det er en rolle, som er bestemt af ansvarsfordelingen mellem det frie og det strategiske råd, hvor de strategiske skal tage sig af politikernes visioner".

Det strategiske element

"Jeg kan da godt være bekymret for ...", siger hun og afbryder sig selv med en bemærkning om, at den vending ikke skal forstås som *jammer*, men som noget hun siger i mangel af bedre. Så:

"Jeg kan da godt være bekymret for, at det strategiske element tager overhånd. Politikere vil gerne profilere sig på nogle strategiske satsninger, men det er vigtigt, at de viser mådehold ved at sikre plads og ressourcer så den frie forskning også kan bære sig. Det betyder bedre rammer til universiteterne og flere midler til forskningsrådene. Politikere må forstå betydningen af den forskning, som de ikke kan profilere sig på og som måske først giver afkast mange år ud i fremtiden".

Jeg kan da godt være bekymret for, at det strategiske element tager overhånd. Politikere vil gerne profilere sig på nogle strategiske satsninger

Hvor langt skal det strategiske element række i forhold til det frie element?

"Det er fristende for politikerne at sætte penge i synlige strategiske satsninger. Men man skal sikre brede rammevilkår. Men skal tænke på, at Danmark kun står for 1,5 pct. af al verdens forskning. Det er ikke først og fremmest den, vi skal leve af. Det er derimod viden og kompetencer og absorptionsevne til at hente frugterne af de 98,5 pct. Det kræver et højt uddannelsesniveau og brede forskningskompetencer".

Cigarkasserne – politikernes øremærkede satsninger

Hvad er fri forskning? Og hvad er grænserne for den?

"Jeg respekterer helt, at politikerne kan se det væsentlige i den strategiske forskning som formuleres ovenfra. Men til forskel fra den strategiske, så karakteriseres den frie forskningsgren sig ved, at den skal tage sig af forskernes ønsker og visioner, som de formuleres nedefra. Og historisk set, så er det den frie forskning, som har været i stand til at se, hvad der er vigtigt – hvor et gennembrud betydning først er erkendt lang tid efter og hvor ingen (strategi) kunne forudse det.

Men når der tales om den frie forskning, så må jeg understøtte, at det frie forskningsråd både beskæftiger sig med grundforskning og anvendt forskning, uden at jeg hermed siger, at rådet skal prioritere ud fra 'stra-

tegiske' hensyn", siger hun.

Indtil slutningen af 1990'erne voksede antallet af politisk øremærkede puljer til forskning, men herefter erklærede politikerne, at nu skulle deres gøres op med disse 'cigarkasser'. Men siden har politikerne oprettet det strategiske forskningsråd og en Højteknologifond. *Er det udtryk for, at det strategiske sigte – og 'cigarkasserne' – alligevel er vokset på bekostning af den frie forskning?*

"Det er svært at sige, om det strategiske element er blevet større. Vi ved f.eks. ikke præcist, hvad der skete i 2004. Men jeg kan godt være lidt bekymret over tendensen, for det er vigtigt at sige, at der ikke bare må opbygges cigarkasser på en ny måde - hvad der er sket. Jeg tror ikke på, at det er politikerne, som skal 'pick-the-winner'.

Og jeg oplever det ikke som min rolle at indføre et mere strategisk element i det frie råds-system. Ikke sådan at projekterne ikke må gøre nytte, for meget af det, rådene støtter, er anvendelsesorienteret".

At afveje de samfundsmæssige hensyn

Hvilket spil er der med de mange interessenter i den offentlige forskning: Industrien, brancher, firmaer, politikere der gerne vil markere sig, embedsmænd med sektorinteresser?

"Jeg oplever det sådan, at den tid er slut – det er årtier siden - at forskerne kan leve i elfenbenstårnet. Det er ganske fint, at samfundet stiller krav, og forskersamfundet skal vise sin berettigelse. Og spillereglerne i vores demokratiske samfund er sådan, at det er legitimt at melde sine interesser ind.

Men det er så politikernes opgave at afveje *de samfundsmæssige hensyn*, og politikerne må forstå, at det ikke nødvendigvis er det samme som at de offentlige forskningsbevillinger skal uddeles efter erhvervslivets interesser.

Det offentlige skal også støtte erhvervsorienteret forskning, men der er – og nu taler jeg som økonom – en masse områder, som private virksomheder aldrig ville bruge ressourcer på, fordi der ikke er et privatøkonomisk afkast på området og fordi investeringer er risikofyldte eller først giver afkast på langt sigt.

Erhvervslivet skal støttes gennem gode rammebetingelser: Offentlig forskning på et højt niveau og en højt kvalificeret arbejdsstyrke, dvs. uddannelse af enormt dygtige kandidater som kan begå sig i videnssamfundet. Det er et vigtigt erhvervspolitisk element, og derfor skal politikerne støtte universiteterne - og forskningsrådene, der er en del af det offentlige forskningssystem, som skal være med til at bevilge de yderste midler til universitetsforskningen og til sektorforskningen.

Ny strategi: Visionære områder?

"Politikernes slogans 'kvalitet, nytte og relevans' er da nogle gode ord, men vægten af

Ti skarpe til Nina Smith:

Nina Smidt er her interviewet i sin egenskab af formand for Det frie Forskningsråd. Men hun er også kendt som professor i nationaløkonomi, formand for det frie forskningsråd, økonomisk vismand, medlem af regeringens velfærdskommission, bestyrelsesmedlem i private selskaber m.m.

1. Men hvordan skelner du mellem disse kasketter?

"Jeg er da ikke så naivt et menneske, at jeg tror, at folk kan skelne mellem kasketterne, så når det er nødvendigt, gør jeg klart opmærksom på, hvilken kasket, jeg nu har på. Men jeg mener da, at der er sammenhæng mellem kasketterne. Når jeg som nationaløkonom og medlem af velfærdskommissionen udtaler mig om fremtidens finansieringsgrundlag, så handler det for eksempel bl.a. om, hvorfor og hvordan vi skal finansiere nutidens forsknings-investeringer".

2. Hvad gør dig stresset – og hvad er midlet mod stress?

"Journalister", svarer hun med et grin og en alvorlig undertone. "Arbejdspress med mange forskellige arbejdsopgaver. Men jeg har lært at håndtere presset og risikoen for stress som en livsform. Så nogle gange kan det være lidt hektisk med møder og journalister i telefonen, samtidig med at jeg insisterer på, at jeg vil have tid til at forske.

Som afstresning går jeg ud og ser på fårene eller læser lidt Harry Potter for den yngste – selv om han ikke rigtigt længere gider høre på min oplæsning".

3. Hvor lang er din arbejdsuge?

"Det er svært at gøre op. Nogle uger er oppe på 80 timer, andre måske 50-60 timer. Nogle gange er det svært at sige hvad der er arbejde, f.eks. når jeg med det ene øje læser matematik med min søn og samtidig tjekker mine e-mails.

4. Arbejder du i weekenden?

"Ja", svarer hun med eftertryk, "det er mine bedste arbejdsdage".

5. Hvornår har du sidst været konfliktsky?

"Det har jeg ikke registeret. Konflikter er da træls, men jeg oplever dem måske lidt anderledes, for jeg er god til at vælge mine krige med omhu. Jeg undgår konflikter, hvis jeg ikke har udsigt til at vinde dem, eller hvis det ikke er så vigtigt".

6. Har du nogle overspringshandlinger?

"Nej, det har jeg lært at lade være med. Med fire børn og meget arbejde, så kan man ikke tillade sig den slags. Så er man nødt til at udnytte sin tid rationelt og optimalt".

7. Har du en hobby, der ikke er relateret til jobbet?

"Jeg har en gård, som jeg selv driver, med dispensation fra det grønne kort. Der har vi får, og jorden dyrker vi selv. Tilbage i tiden hentede vi faktisk en del ærespræmier på Kolind dyrskue. Men hobbyer er der ikke tid til i traditionel forstand.

Og så har jeg selvfølgelig mine fire børn, som er enormt givende. Jeg fortryder, egoistisk sagt, at jeg ikke fik flere børn".

8. Hvordan får du tid til at være mor til fire børn, drive landbrug, være økonomisk vismand, lærer og forsker på Handelshøjskolen, formand for Det frie Forskningsråd, medlem af diverse private bestyrelser?

"Stor arbejdskapacitet og behård prioritering. Og så er der ikke meget fritid. Men jeg har en rationaliseringsprocedure, hvor jeg lægger kommende opgaver i en bunke efter vigtighed. På nogle måneder er bunken måske vokset til 30 cm. Og så hver tredje måned tager jeg de nederste fem cm. ud, for de var åbenbart ikke så vigtige ..."

9. Er der nogen, du specielt beundrer?

"Der er egenskaber ved forskellige personer, som jeg beundrer. Men de skal ikke belastes med at blive nævnt her".

10. Hvad stemte du ved folketingsvalget?

"Det er hemmeligt".

dem skal være forskellig, alt efter hvor man sidder i systemet. Kvaliteten vægtes højt i det frie forskningsråds system, mens nytte og relevans vægtes højt i det strategiske system", siger Nina Smidt. "Men jeg kan da godt være bekymret over det snævre sigte, hvis den strategiske forskning får en højere og højere prioritering og hvis ressourcerne især sættes på naturvidenskab, teknisk videnskab og sundhed. Det er vigtigt, at den strategiske forskning ikke kun defineres som et teknologisk og højteknologisk projekt. I viden- og velfærds-samfundet er der også brug for humaniora og samfundsvidenskab, i viden-samfundet skal vi kunne snakke med kineserne, det er vigtigt, hvad vi lærer i skolen, vi skal have bud på hvordan samfundet udvikler sig, osv. Velfærd er ikke det samme som velstand".

Det frie Forskningsråd har lavet en ny strategi, hvor 80 pct. af midlerne uddeles til fri uddeling i rådene, mens 20 pct. afsættes til 'visionære områder', allerede fra september i år. Men Nina Smidt benægter, at det er udtryk for en strategisk satsning, som går fra de frie midler eller som er præ-destineret til at gå til de hårde videnskaber:

"De visionære områder defineres ikke fra oven. De udvælges efter en indmelding nedfra, fra de forskningsmæssige græsrodder. Indmeldingerne giver forhåbentlig pejlinger på væsentlige støtteområder i fremtiden. Og vel kan der indgå anvendelsesorienterede kriterier i udvælgelsen, men det er først og fremmest kvalitetskriterier, som kommer i spil. Det betyder også, at alle hovedområder får en chance – og ikke bare naturvidenskab, teknisk videnskab og sundhedsvidenskab"

Kvantitative mål på forskningen

Forskingsamfundet er meget kompetitivt og forskerne måler hele tiden hinanden på kvaliteten i bedømmelser, peer-reviews m.m. Forskningsrådene bedømmer konstant kvaliteten i ansøgninger og ansøgere. Og embedsmænd og politikerne presser på for at få indført kvantitative kriterier, som forskningen kan måles på. Men kan forskning måles kvantitativt?

"Altså, internt i forskerverdenen rangerer vi jo hinanden på mere eller mindre formelle kriterier. Publikations- og citationsindeks'er, hvor tidsskrifters status er alment accepterede, kan godt sige noget om kvalitet og omdømme. Det er muligt at lave visse kvantitative mål – vel at mærke med respekt for hvert enkelt fagområdes særlige traditioner. Det er ikke fair at benchmarke – sammenligne – på de samme kriterier på fysik og nationaløkonomi. Jeg har f.eks. aldrig udtaget et patent", siger hun og fortæller, at Danmarks Forskningspolitiske Råd – med formand Bruno Hansen i spidsen – for tiden overvejer, hvordan forskningskvalitet kan "måles".

I valg-orkanens øje

Adjunkt Karina Pedersen fik sin ilddåb som valgkommentator ved folketingsvalget i februar. Helt præcist deltog hun i 76 interviews i løbet af de tre uger. Men det tog hende nogen tid at acceptere ekspertrollen

Er der nogen, der har haft travlt i de seneste uger, så er det de statskundskabsforskere, der forsker i valg, partier, vælgervandringer og tvivlere. Konstant har telefonen kimet hos de fire forskere på KU, der havde noget med valg at gøre – de to rutinerede forskere Lars Bille og Hans Jørgen Nielsen og de to yngre, adjunkterne Kasper Møller Hansen og Karina Pedersen.

33-årige Karina Pedersen har opgjort, at hun har brugt omkring en uge ud af de tre med at besvare henvendelser fra offentligheden – alt 76 interviews har hun deltaget i, hvor hun har forsøgt at formidle sin viden og sin forskning. Hun er blevet spurgt om alt mellem himmel og jord, og har blandt andet deltaget i artikler om de radikales fremgang, de kvindelige kandidaters succes, tvivlerne, vælgerloyalitet og ideologier. Karina Pedersen har skrevet ph.d. om danske partiers medlemmer.

Svar på noget, der ikke er undersøgt

De færreste henvendelser er gået direkte på hendes forskning – snarere har journalisterne ønsket vurderinger af spørgsmål, som ingen kender svaret på:

”Hvis der kommer meget specifikke spørgsmål, som kræver en videnskabelig vurdering, så svarer jeg kun indenfor mit eget forskningsfelt – ellers sender jeg folk videre. Men det karakteristiske ved valgforskning er, at journalisterne tit vil have svar på spørgsmål, som ikke er undersøgt: Hvad har de tvivlere, der bestemmer sig i stemmeboksen, tendens til at stemme på? Hvilken effekt har valgplakater? Og så kan man komme med en række bud, men man kan jo ikke isolere effekten af valgplakater. Mange af spørgsmålene er interessante, men er enten svære eller dyre at få svar på,” siger hun.

Er det utilfredsstillende at måtte ud i en vurdering, der ikke nødvendigvis tager afsæt i egen forskning?

”Nogle gange føler man, at man siger det, alle kunne have sagt. Men i langt størstedelen af tilfældene er udtalelserne jo baseret på dels kendskab til tidligere forskning og dels nogle af de teorier og analytiske modeller, vi arbejder med. Så det bliver en kvalificeret vurdering, og derfor synes jeg ikke, det har været utilfredsstillende,” siger Karina Pedersen.

Ikke politik, men politologi

- Hvordan sikrer man sig, at ens egen politiske præference ikke smitter af på ens svar?

Karina Pedersen

”Jeg har ikke oplevet det som svært. Vi udtaler os jo ikke så meget om politik, men mere om politologi, og det er en stor forskel. Der kom engang en journalist fra P1 som skulle lave en udsendelse om, hvad Socialdemokratiet burde gøre i en bestemt sag. Jeg kom med nogle bud og bagefter var han overbevist om, at jeg var socialdemokrat, fordi jeg var så engageret. Men så begyndte jeg at tale om, hvad Venstre skulle gøre, på præcis den samme, engagerede måde. Så det handler mere om, at man har et engagement for det politiske system,” siger hun, men erkender, at man skal være opmærksom i hendes stilling.

”Der er da et par emner, som jeg tænder meget på. Og hvor jeg derfor skal være ekstra påpasselig, hvis jeg skal udtale mig om dem. Men generelt har jeg lært meget af Lars Bille og hans måde at fremtræde neutral på.”

Godt team

I det hele taget har det fire mand store valgteam og de indbyrdes gode råd været afgørende for, at Karina Pedersen har kunnet svare kvalificeret på så mange forskellige spørgsmål.

”Vi fire har brugt hinanden til at vende argumenterne med, og har diskuteret hvor vægten skal lægges i en bestemt sag. Og jeg har da også over frokosten diskuteret med andre statskundskab'ere, som har givet mig nyttige argumenter, så jeg har kunnet give et mere nuanceret svar.”

- Har du været nervøs for at sige noget forkert eller har frygtet for, at andre forskere synes du udtalte dig for meget?

”Ja, den fornemmelse kender jeg godt – specielt i begyndelsen, hvor jeg blev ringet op, ved det sidste valg. Hvis jeg var usikker, sagde jeg, at jeg ville ringe tilbage, når jeg havde tænkt over det. Og så vendte jeg det med kollegaerne. Men når man igen og igen bliver bekræftet i, at man har det hele med, så stopper det. For så går det nok,” siger hun.

”Men jeg har ikke oplevet, at kollegaer har givet mig den kolde skulder, fordi jeg har udtalt mig meget. Jeg synes nu også det ville være problematisk, hvis vi dømte hinanden på det, der bliver formidlet af journalister. For det bliver tit skåret meget firkantet til.”

Skubbet ind som ekspert

Efter Karina Pedersens egen vurdering lå det ikke i kortene, at hun skulle optræde som valg ekspert. Det er kommet lidt efter lidt. Ph.d'en skrev hun, fordi hun var glad for at skrive speciale – hvilket ikke var helt almindeligt. Og stille og roligt blev hun suget ind i medievrillen:

”Jeg afstod lidt fra ekspertrollen, men blev skubbet ind i det, fordi Lars Bille viderestillede telefoner til mig indenfor mit område. Og så fandt jeg ud af, at det egentlig var okay sjovt, hvis det var noget, jeg vidste noget om. Og når der nu er så mange, der ringer og KU har en formidlingsforpligtelse, så er det altså dér, jeg kan bidrage.”

”Det har da også været rigtig spændende at bruge det faglige i praksis. At kunne gøre journalisterne og vælgerne lidt klogere og kvalificere debatten,” forklarer hun.

Irriterende titel: Valgforsker

Nu er det så tid for evaluering. Og tid til at læse alle de artikler, hun har bidraget til, igennem.

”Det var umuligt for mig at tjekke alle mine citater igennem undervejs, for i forvejen tog det alt for meget tid med alle de interviews. Men hvis man har tid, kan det godt betale sig, for ind i mellem er mine citater blevet strammet meget, har jeg fundet ud af. Men når jeg lige har indhentet mine forsømte arbejdsforpligtelser, så vil jeg læse artiklerne igennem og se, hvordan jeg er blevet brugt – og evt. misbrugt. Og så skal jeg også tænke over, hvordan jeg kan træne det med at formulere mig kort og præcist. Det er svært,” forklarer hun.

Generelt har det været en positiv oplevelse at være ekspert i valgkampen. Men en af de få ting, hun har været irriteret over, er journalisterne lemfældige omgang med betegnelsen ”valgforsker.”

”Jeg ville aldrig selv kalde mig valgforsker! Men journalisterne vil altid gerne kvalificere det, man siger – en adjunkt kan være hvem som helst, og de vil gerne vide, hvorfor de skal lytte til mig. Så de bruger den betegnelse ligeså snart, de kan slippe af sted med det.”

nbc

FORSKERforums hjemmeside

Se nyhederne gratis på www.forskerforum.dk – der er nu 785 faste abonnenter.

Tilmeld FORKERforums netnyheder

Læs i tidligere årgange af FORKERforum

Se et udvalg af artikler fra det seneste nummer af FORKERforum

Afsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

(Foto: Borberg Thomas, PolFoto)

Isenesættelse til det sidste: Lomborg med et stort smil på Zoologisk Museum, da han gik af som direktør for regeringens miljøinstitut

Lomborg sagde lektorstillingen op

Bjørn Lomborg vendte i sommer tilbage til Aarhus Universitet, men nu har han sagt op. Han havde glemt hvor meget administration, der var

Aarhus Universitet kan nu ikke længere prinse sig af at have én af verdens 100 mest betydningsfulde mennesker i sin forskningsstab. Da Bjørn Lomborg i sommer stoppede som direktør for Institut for Miljøvurdering, var det for at hellige sig donten som universitetsforsker. Men det holdt altså ikke længe, for 1. februar forlod han Institut for Statskundskab og er blevet fuldtids konsulent.

"Jeg siger til alle andre, at de skal prioritere, og så bliver jeg jo også selv nødt til det. Jeg holder meget af Aarhus Universitet og det var også derfor, jeg vendte tilbage. Det er utrolig rart at forske, det er rart at have fingrene nede i tal og materiale," siger Bjørn Lomborg.

Men at være lektor er jo ikke blot at forske, blev Lomborg mindet om, da han returnerede fra sin direktørpost:

"Administrationen og at sidde i kantineudvalget er knap så sjovt, så der måtte jeg lave nogle hårde valg. Jeg er ked af at forlade universitetet, men døgnet har jo kun 24 timer."

Havde du glemt, hvor mange kedelige arbejdsopgaver, der også var på universitetet?

"Ja, det havde jeg nok. Der er bare så fantastisk mange andre og flere muligheder nu, og det havde jeg nok også glemt," siger Lomborg.

Konsulent i England – og for sit gamle institut

Nu skal han udelukkende leve af at være konsulent inden for det miljøområde, han er blevet kendt på. Og Lomborg har ikke mistet sit provokerende touch. I en stor dobbeltsidet ar-

tikel i det engelske forskermagasin THES skrev han for eksempel:

"At implementere Kyoto protokollen vil have meget lille betydning – det ville udsætte global opvarmning i 2100 med seks år, og alligevel koste 150 mia. engelske pund."

Med den slags iscenesættende udsagn – som provokerer det videnskabelige og miljømæssige parnas – vil hans karriere stile mod nye højder. Han er netop kommet hjem fra London, hvor han har lavet en film for BBC, et debatprogram for BBC World og en serie om miljø til Channel 4. Samtidig har han holdt foredrag på Oxford og University of East Anglia.

Han rejser rundt i verden og taler om Kyoto. Han har skrevet opslaget til seneste udgave af THES, og desuden skal han varetage konferencen Copenhagen Consensus' interesser. Formelt set er han tilknyttet konferencen – der har til huse på Institut for Miljøvurdering, hvor han tidligere var direktør – i 20 timer om måneden. Men reelt lægger han en del mere arbejde i projektet, der næste gang løber af stablen i 2008.

Men selv om Lomborg er færdig med Aarhus Universitet, forsikrer han, at han ikke er færdig med at forske.

"Jeg vil stadig forske, skrive bøger og formidle – det er faktisk det, jeg gerne vil. Der er et enormt behov for at have debatten. Men det kommer bare ikke til at foregå i universitetsregi mere".